

RZECZPOSPOLITA POLSKA

ODPOWIEDŹ NA PYTANIA DODATKOWE DO SPRAWOZDANIA Z WYKONYWANIA KONWENCJI O PRAWACH DZIECKA W LATACH 1999-2010

SKRÓTY:

KGP – Komenda Główna Policji
Kk – Kodeks karny
Kpc – Kodeks postępowania cywilnego
Kpk – Kodeks postępowania karnego
MAC – Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji
MEN – Ministerstwo Edukacji Narodowej
MPiPS – Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
MS – Ministerstwo Sprawiedliwości
MSW – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MZ – Ministerstwo Zdrowia
NSP – Narodowy Spis Powszechny
PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PG – Prokuratura Generalna
PRT – Pełnomocnik Rządu do spraw Równego Traktowania
RPD – Rzecznik Praw Dziecka
RPO – Rzecznik Praw Obywatelskich
SG – Straż Graniczna
UdsC – Urząd do spraw Cudzoziemców

Część I

1.1. Wyniki realizacji Narodowego planu działań na rzecz dzieci 2004-2012 "Polska dla Dzieci"

1. Plan nie był realizowany w formie przyjętej w 2004 r., w konsekwencji nie zostało przygotowane sprawozdanie z jego realizacji. Działania na rzecz dzieci były podejmowane w ramach innych dokumentów strategicznych i programowych, w szczególności obejmowała je Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015. Po uporządkowaniu rządowych dokumentów strategicznych (lata 2010-2014), działania zostały zapisane w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020.

1.2. Nowa strategia na rzecz dzieci

2. Celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjału osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym, na wszystkich etapach życia. Informacje na temat Strategii – działania na rzecz dzieci – załącznik.

3. MPiPS planuje opracowanie założeń polityki państwa wobec rodziny, w tym dzieci. Może być konieczne powołanie zespołu międzyresortowego i włączenie w prace przedstawicieli środowiska akademickiego, samorządów.

4. Obecnie priorytetem jest zakończenie realizacji podjętych wcześniej zobowiązań:

- wprowadzenie świadczenia rodzicielskiego („złotówka za złotówkę”),
- wykonanie wyroków Trybunału Konstytucyjnego w sprawie świadczeń dla opiekunów osób niepełnosprawnych,
- weryfikacja kwot świadczeń rodzinnych i kryteriów dochodowych do nich uprawniających,
- program „Maluch”.

2. Międzyresortowa grupa robocza do spraw realizacji praw dziecka

5. Grupa była forum wymiany informacji na temat działań na rzecz dzieci. Nie miała ona formalnych podstaw działania, istniała do 2013 r.

3.1. Koordynacja działań administracji szczebla krajowego i lokalnego na rzecz realizacji praw dziecka

3.2. Zapewnianie zgodności działań władz lokalnych z konwencją

3.3. Oceny lokalnych programów realizowanych w okresie objętym sprawozdaniem

6. Konwencja stanowi część krajowego porządku prawnego. Jako umowa międzynarodowa ratyfikowana za zgodą wyrażoną w ustawie ma pierwszeństwo przed ustawami, jeżeli nie da się ich pogodzić z konwencją.

7. Analiza orzecznictwa sądów pod kątem odwoływania się do umów międzynarodowych dotyczących praw człowieka wskazuje, że najczęściej powoływana jest Europejska konwencja o ochronie praw człowieka i wolności podstawowych. Dzięki szkoleniom i upowszechnianiu informacji, powoływanie się na umowy, w tym na Konwencję o prawach dziecka, jest coraz częstsze.

8. Wykonywanie konwencji spoczywa na właściwych ministrach. Koordynacja przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej (od 2014 r.) polega na ocenie, czy w procesie tworzenia polityki, prawa i programów brane są pod uwagę jej postanowienia oraz na postulowaniu, by ewentualne naruszenia zostały usunięte.

9. Administracja samorządowa wykonuje zadania samodzielnie, na podstawie upoważnień i w ramach środków przyznanych przez Konstytucję i ustawy. Samorządy województw opracowują strategie rozwiązywania problemów społecznych, w oparciu o analizy lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej. Administracja rządowa nadzoruje samorządy lokalne w zakresie określonym przez ustawy. Informacje dodatkowe: załącznik

4.1. Skargi wnoszone do Rzecznika Praw Dziecka

10. Skargi najczęściej dotyczą:

- ochrony zdrowia: dostęp do lekarzy specjalistów, koszty leczenia, przestrzeganie praw pacjentów, szczepienia,
- wychowania w rodzinie: kontakty z obojgiem rodziców, wykonywanie władzy rodzicielskiej, umieszczanie w pieczy zastępczej, procedura wysłuchania dzieci, funkcjonowanie placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- warunków socjalnych: alimenty, świadczenia rodzinne, mieszkania i eksmisje, ochrona praw dziecka niepełnosprawnego,
- nauki: rekrutacja do szkół i przedszkoli, dowóz do szkół i przedszkoli, współpraca szkoły z rodzicami, likwidacja i reorganizacja szkół, pomoc psychologiczno-pedagogiczna, realizacja orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego,

- przemocy, demoralizacji, innego złego traktowania: przemoc seksualna i rówieśnicza, zaniedbywanie i przemoc w rodzinie, pieczy zastępczej, placówkach wychowawczych i innych.

4.2. Udział dzieci w działaniach Rzecznika Praw Dziecka

11. Dzieci mogą zwrócić się o pomoc do Rzecznika pisemnie, telefonicznie i podczas bezpośrednich spotkań. Dzieci dzwoniące pod bezpłatny numer telefoniczny mogą skorzystać z pomocy specjalistów i zgłosić przypadki naruszenia ich praw. Biuro Rzecznika podejmuje interwencję w celu sprawdzenia sytuacji dziecka i zbadania działania właściwych instytucji, w ramach uprawnień Rzecznika.

5. Wytyczne stosowania przepisów Kpc dotyczących wysłuchania dziecka w postępowaniu sądowym

12. Jedynymi wytycznymi dla sądów są przepisy prawa. Sposób przeprowadzania wysłuchania dziecka określa Kpc: sąd wysłuchuje dziecko, jeżeli pozwala na to jego rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości. Sąd, stosownie do okoliczności, rozwoju umysłowego, stanu zdrowia i stopnia dojrzałości dziecka uwzględnia jego zdanie i rozsądne życzenia. Wysłuchanie odbywa się poza salą sądu.

6.1. Korzystanie z przyjaznych pokoi przesłuchań, oraz

6.2. Egzekwowanie korzystania z przyjaznych pokoi przesłuchań

13. Zgodnie ze znowelizowanym w 2013 r. Kpk i rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 18 grudnia 2013 r. w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzonego w trybie określonym w art. 185^a-185^c Kodeksu postępowania karnego, dzieci do 15 roku życia i małoletni pokrzywdzeni do 18 roku życia przesłuchiwani są jeden raz, w przyjaznych pokojach, gdy zachodzi obawa, że przesłuchanie w innych warunkach mogłoby mieć negatywny wpływ na ich stan psychiczny. W celu uniknięcia ponownego przesłuchania, rejestrowany jest obraz i dźwięk.

14. Małoletni, ofiary lub świadkowie przestępstw powinni być traktowani delikatnie, z uwzględnieniem wieku, płci i stopnia dojrzałości. Należy zapewnić komfort wypowiedzi oraz dążyć do ograniczenia do minimum czynności z ich udziałem. W przesłuchaniu uczestniczy psycholog.

15. W sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej, przeciwko wolności, wolności seksualnej i obyczajności, rodzinie i opiece, świadka, który nie ukończył 15 lat, przesłuchuje się w trybie wideokonferencji, gdy zachodzi obawa, że obecność oskarżonego mogłaby oddziaływać krępująco na jego zeznania lub wywierać negatywny wpływ na jego stan psychiczny.

6.3. Liczba przyjaznych pokoi przesłuchań

16. W 2012 r. były 344 przyjazne pokoje przesłuchań, w 2014 r. -779. Do 31 grudnia 2014 r. 86 z nich otrzymało certyfikaty.

17. Pokój może znajdować się w sądzie, prokuraturze, jednostce Policji, instytucji państwowej lub samorządowej albo podmiotu, do którego zadań należy pomoc dzieciom lub ofiarom zgwałcenia.

6.4. Szkolenia sędziów i innych pracowników wymiaru sprawiedliwości dotyczące przesłuchiwanie dzieci

18. Szkolenia sędziów, 2011-2014:

- „Małoletni w sądzie. Handel ludźmi. Doświadczenia sądów polskich i ukraińskich oraz standardy europejskie”,

- „Prawno-karne i psychologiczne aspekty przestępstw dotyczących przemocy w rodzinie, z uwzględnieniem sytuacji dziecka jako ofiary przemocy w rodzinie”,
- „Prawno-karne i psychologiczne aspekty przemocy w rodzinie, metodyka prowadzenia postępowań karnych w sprawach o przestępstwa przeciwko rodzinie”.
- „Prawno karne i psychologiczne aspekty przestępstw dotyczących przemocy w rodzinie, przemocy wobec kobiet oraz przestępstw wobec wolności seksualnej i obyczajności z udziałem małoletnich jako pokrzywdzonych przestępstwem”.

19. Szkolenia planowane na 2015 r.: „Wymiar sprawiedliwości a ochrona ofiar przestępstw”, „Przemoc domowa”, „W kierunku wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dla dziecka”.

20. Program aplikacji sędziowskiej obejmuje symulację rozprawy w sprawie rodzinnej, z wysłuchaniem małoletnich, spotkanie z pracownikiem z biura RPD lub psychologiem i pedagogiem z rodzinnego ośrodka diagnostyczno-konsultacyjnego.

21. Kursy w Policji

- dotyczą:
 - przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich,
 - taktycznych aspektów prowadzenia postępowania w sprawach nieletnich,

oraz

- dla policjantów służby kryminalnej wykonujących czynności dochodzeniowo-śledcze.

7.1. Bazy danych dotyczących dyskryminacji na tle etnicznym

22. Z wnoszonych do PRT skargi i wniosków dotyczących dyskryminacji na tle etnicznym (2014 r. – 13) nie można wyodrębnić tych dotyczących dzieci.

23. Nie można wyodrębnić wyroków skazujących w sprawach o dyskryminację na tle etnicznym, dotyczących dzieci. W latach 2015–2020 zbudowany zostanie Centralny System Sądowy, który umożliwi bezpośredni dostęp do ewidencji sądów. Pozwoli to na monitoring przypadków naruszania zasady równego traktowania.

24. Działający w MSW Zespół do spraw ochrony praw człowieka gromadzi informacje o przestępstwach z nienawiści (zgłoszenia organizacji pozarządowych, osób, Policji, artykuły prasowe, opracowania). Monitorowany jest sposób rozpatrywania tych przypadków przez wymiar sprawiedliwości. Informacje wykorzystywane są do planowania zwalczania przestępstw na tle nienawiści.

25. W IV kwartale 2014 r. w ramach Rady do spraw przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji podjęła prace grupa robocza do spraw stworzenia repozytorium raportów i danych statystycznych dotyczących grup dyskryminowanych.

26. PG monitoruje postępowania w sprawach o przestępstwa motywowane nienawiścią rasową, narodowościową, etniczną. Dane dostępne są na stronie internetowej PG. Nie można wyodrębnić przestępstw popełnionych na szkodę dzieci.

7.2. Realizacja Krajowego programu przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji (2004-2009)

27. Wybrane działania dotyczące lub adresowane do dzieci:

- w podstawie programowej kształcenia ogólnego uwzględniono kształtowanie u uczniów postaw tolerancji i eliminowanie postaw ksenofobicznych; programy nauczania i podręczniki dopuszczone do użytku w szkołach oceniano pod kątem kształtowania postawy tolerancji i poszanowania praw mniejszości narodowych i etnicznych,

- do programów doskonalenia nauczycieli włączono treści związane z edukacją o prawach człowieka, społeczeństwie zróżnicowanym kulturowo i narodowościowo, w tym występowania zjawisk rasizmu, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli przeprowadził szkolenia dla nauczycieli, wydał też publikacje, w tym „Edukacja międzykulturowa. Poradnik dla nauczyciela”, 2004, „Antydyskryminacja. Pakiet edukacyjny”, 2005, „Odkrywamy prawo humanitarne”, 2005, „Kompas. Edukacja o prawach człowieka w pracy z młodzieżą”, 2005, „Kompasik. Edukacja na rzecz praw człowieka pracy z dziećmi”, 2009,
- dofinansowywano projekty międzynarodowej współpracy dzieci i młodzieży, dotyczące poszanowania tożsamości narodowej i kulturowej oraz przezwycięzania barier, stereotypów i uprzedzeń,
- opracowano i wdrożono system dostępu do szczepień ochronnych osób przybywających do Polski i pozostających na jej terytorium dłużej niż 3 miesiące (w tym dzieci).

7.3. Strategie i programy zwalczania dyskryminacji dzieci należących do grup mniejszościowych

28. Krajowy program działań na rzecz równego traktowania na lata 2013-2016 przewiduje (w nawiasie rok realizacji lub planowanej realizacji):

- diagnozę przyczyn utrzymywania się w podręcznikach treści niezgodnych z zasadą równego traktowania (2014),
- upowszechnianie treści dotyczących równego traktowania w programach szkolnych, materiałach dydaktycznych:
 - promowanie podręczników posiadających dużą wartość edukacyjną w zakresie problematyki równego traktowania (od 2014),
 - szkolenia antydyskryminacyjne dla rzeczoznawców i nauczycieli (od 2013),
 - opracowanie materiałów dla nauczycieli i specjalistów z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej (od 2013),
- ułatwienie awansu edukacyjnego dzieci migrantów oraz dzieci romskich:
 - opracowanie i wdrożenie systemu nauczania języka polskiego jako obcego (2015),
 - zmiana regulacji prawnych (od 2014),
 - analiza standardów przygotowania nauczycieli do pracy w klasach wielokulturowych (od 2013, od roku akademickiego 2012/2013 obowiązują standardy uwzględniające przygotowanie do pracy w klasach wielokulturowych),
 - promocja „asystenta kulturowego” (od 2013, warsztaty dla nauczycieli – 2013, 2014),
 - zamieszczanie na portalu Scholaris i stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji informacji na temat dobrych praktyk, instytucji działających na rzecz wielokulturowości (od 2013),
 - ogólnopolskie badania zasadności nauki dzieci romskich w szkołach specjalnych, weryfikacja systemu orzekania o umieszczeniu w szkole specjalnej (2015–2016).

29. Działania w zakresie przeciwdziałania agresji i nietolerancji wobec cudzoziemców realizowane są na szczeblu województw. Przykład – załącznik.

30. Szkolenia Policji i SG – załącznik.

8. Postępowania w sprawie torturowania i złego traktowania dzieci w ośrodkach zatrzymań (policyjne izby dziecka, zakłady dla nieletnich, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze)

31. Od 2009 r. w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych zbierane są dane o zdarzeniach nadzwyczajnych (wykaz – załącznik), na podstawie których RPO (krajowy mechanizm prewencji, Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz

innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania) prowadzi kontrole, których wyniki są podstawą raportów i zaleceń.

32. W raportach RPO pozytywnie ocenia atmosferę w placówkach, nieletni podkreślają poczucie bezpieczeństwa i potrafią wskazać wśród personelu osoby godne zaufania.

33. MS uznaje zasadność wniosków RPO dotyczących przekraczania czasu pobytu nieletnich w izbie przejściowej, nieprawidłowych relacji z personelem, obowiązku noszenia stygmatyzującego ubioru po ucieczce, montowania kamer w łazienkach, stosowania kar pozaregulaminowych, ograniczenia przekazywania korespondencji i skarg, ograniczeń związanych z odwiedzinami. W związku z tym MS kieruje do placówek pisma z zaleceniami wynikającymi z kontroli. Omawiane są one na naradach nadzorczych, przeprowadzane są wizytacje w celu eliminowania nieprawidłowości. Regularnie odbywają się szkolenia pracowników placówek z zakresu ochrony praw dziecka.

34. Opracowywany jest projekt nowelizacji ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich w celu uwzględnienia wniosków RPO dotyczących: wyeliminowania kontroli osobistej, zaprzestania badań w celu sprawdzenia użycia alkoholu lub narkotyków, dostępu do zajęć na świeżym powietrzu, obecności pracowników przy czynnościach medycznych, archiwizacji zapisów z monitoringu.

35. W latach 2012-2015 nie wpłynęły skargi na nieludzkie lub poniżające traktowanie w policyjnych izbach dziecka. W 2012 r. KGP przeprowadziła 2 kontrole izb dziecka, uchybienia nie były związane z niewłaściwym traktowaniem dzieci.

36. W latach 2012–2014 nie zostały wydane wyroki skazujące pracowników schronisk dla nieletnich i zakładów poprawczych. W 2012 r. warunkowo umorzono postępowanie wobec wychowawczynie schroniska dla nieletnich w Stawiszynie (zarzut uderzenia wychowanka ręką w twarz i plecy).

37. W systemie informatycznym PG „Libra” nie są przetwarzane dane dotyczące postępowań w sprawach złego traktowania dzieci w ośrodkach zatrzymań. Uzyskanie takich danych wymagałoby przeglądu akt wszystkich spraw, w tym znajdujących się w dyspozycji sądów.

38. Postępowania w sprawie naruszeń prawa przez funkcjonariuszy publicznych prowadzone są przez prokuratora, w jednostce organizacyjnej prokuratury innej niż właściwa miejscowo (zapewnienie bezstronności). Prokurator Generalny wydał w 2014 r. wytyczne w sprawie prowadzenia przez prokuratorów postępowań o przestępstwa związane z pozbawieniem życia oraz z nieludzkim bądź poniżającym traktowaniem lub karaniem, których sprawcami są funkcjonariusze Policji lub inni funkcjonariusze publiczni. PG monitoruje takie postępowania.

9.1. Zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec dzieci, w tym stosowania kar cielesnych

39. Wnioski z badania postrzegania przez dzieci przemocy w rodzinie i możliwości uzyskania pomocy, przeprowadzonego w 2014 r., w ramach projektu „Rodzina polska – wolna od przemocy” – załącznik.

40. Efekty realizacji Krajowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na lata 2006-2016 (zakończony w 2014 r.) – załącznik.

41. Nowy program obejmuje lata 2014-2020. Zadania dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec dzieci:

- specjalistyczna pomoc i poradnictwo, zwłaszcza w zakresie prawidłowych metod wychowawczych w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- upowszechnianie informacji o formach pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w tym pomocy medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej,

– rozszerzenie oferty działań profilaktycznych skierowanych do dzieci.

42. Patrz również pytanie 9.4.

43. W 2013 r. 90% powiatów realizowało programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, a 58% programy udzielania specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie prawidłowych metod wychowawczych.

44. Celem realizowanego przez MPiPS programu „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć” (od 2009 r.) jest zmniejszenie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć poprzez:

- zwiększanie świadomości społecznej,
- podnoszenie kompetencji służb zajmujących się przemocą – wzmacnianie działań profilaktycznych, większa skuteczność działań interwencyjnych i korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc,
- dostosowanie infrastruktury pomocowej do potrzeb osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

45. W ramach programu realizowane są krajowe projekty: „Rodzina polska – wolna od przemocy”, „Wzmocnienie działań na rzecz ofiar przemocy w rodzinie”, „Stop przemocy – druga szansa”. Samorząd terytorialny i organizacje pozarządowe wdrażają 19 projektów.

46. MPiPS realizuje programy:

- od 2011 r.: „Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”,
- od 2015 r.: „Monitorowanie Losów Dziecka – standard postępowania pracowników socjalnych – narzędzie służące ochronie dzieci przed przemocą w rodzinie”.

Informacje szczegółowe – załącznik.

47. W 2013 r. MAC zleciło działania edukacyjne i kampanie prewencyjne: „Internet a bezpieczeństwo dzieci i młodzieży”, „Trening kompetencji cyfrowych”, „Społeczeństwo cyfrowe”: szkolenia dla instruktorów harcerskich, liderów grup młodzieżowych i wolontariuszy, akcja informacyjna.

48. Policja na spotkaniach w szkołach i przedszkolach porusza kwestie krzywdzenia dzieci i przemocy. Przykład – załącznik.

49. W wyniku nowelizacji w 2010 r. ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie Kodeks rodzinny i opiekuńczy zakazuje stosowania kar cielesnych („Osobom wykonującym władzę rodzicielską oraz sprawującym opiekę lub pieczę nad małoletnim zakazuje się stosowania kar cielesnych”).

50. Na mocy nowelizacji Kk i Kpk w 2013 r. przestępstwo zgwałcenia jest ścigane z urzędu. Zmieniony został sposób przesłuchania ofiar przestępstw o podłożu seksualnym – składają one zeznania tylko raz, w przyjaznych pokojach przesłuchań. Małoletnie ofiary niektórych kategorii przestępstw, w tym o podłożu seksualnym, przesłuchiwane są tylko, gdy ich zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla sprawy.

9.2. Dostęp do środków prawnych w razie przemocy oraz

9.3. Dostęp do lokalnych ośrodków wsparcia i innych struktur pomocy

51. Instytucje pomagające ofiarom przemocy w rodzinie, 2013:

- 1.131 gminnych,
- 251 powiatowych.

52. Dzieci: 12% osób, którym udzielono pomocy w gminach, 11% w powiatach, 20% w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

53. MPiPS, we współpracy z MS, wydało w 2011 r. „Kartę praw osoby dotkniętej przemocą w rodzinie” (także w języku angielskim, niemieckim, rosyjskim, francuskim), a w 2012 r. „Informator dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie”, z płytą CD zawierającą wzory pism procesowych.

54. MZ wydało w 2014 r.:

- komunikat dotyczący obowiązku zgłaszania przypadków przemocy w rodzinie oraz gwałtu, działań w ramach procedury „Niebieskie Karty”, udzielania pomocy medycznej ofiarom przemocy seksualnej i w rodzinie,
- informator „Cięża i poród” dotyczący procedur medycznych w okresie ciąży, porodu i położu, obowiązku położnej interweniowania w przypadku podejrzenia przemocy lub innych nieprawidłowości w opiece nad dzieckiem.

55. Ofiary przemocy mogą korzystać z bezpłatnej pomocy prawnej w ośrodkach prowadzonych przez organizacje pozarządowe, dotowanych przez Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Udzielana jest też pomoc psychologiczna, zdrowotna, edukacyjna, materialna, schronienie. 60-80% beneficjentów to kobiety z dziećmi, pokrzywdzone przemocą domową.

56. MS zrealizowało w 2011 r. kampanię „Poznaj swoje prawa. Wyjdź z cienia. Pozwól sobie pomóc”. Akcje informacyjne dla pokrzywdzonych, w tym przemocą w rodzinie, prowadzone są także na stronach internetowych ministerstwa.

57. W latach 2013-2015 PRT realizuje projekt „Prawa dla ofiar przemocy seksualnej: nowe podejście systemowe. Wszelkstronne usługi informacyjne, szkolenia i działania”. W 2014 r. opracowano materiały dla ofiar przemoc seksualnej oraz rodziców małoletnich ofiar.

9.4. Kampanie mające na celu zapobieganie przemocy wobec dzieci

58. Krajowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie na lata 2014-2020 przewiduje:

- programy edukacyjne dotyczące przemocy w rodzinie, zapobiegania przemocy, w tym wobec dzieci,
- ogólnopolskie i lokalne kampanie promujące wychowanie bez przemocy i informujące o zakazie stosowania kar cielesnych,
- promowanie w środkach masowego przekazu skierowanych do dzieci programów pozbawionych treści przemocowych,
- współpracę samorządu terytorialnego i kościołów lub związków wyznaniowych w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat przemocy w rodzinie do działań poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe oraz do nauk przedmażeńskich,
- upowszechnianie informacji o dostępnej pomocy.

59. W 2014 r. MPiPS zleciło prowadzenie kampanii „Reaguj na przemoc”, której celem jest:

- zwiększenie wiedzy na temat procedury „Niebieskie Karty”, telefonów zaufania, innych form pomocy,
- uwrażliwienie na przemoc w rodzinie, w tym przemoc, której świadkami są dzieci,
- przełamanie przeświadczenia, że przemoc w rodzinie jest sprawą prywatną.

60. W ramach projektu "Rodzina polska – wolna od przemocy" w 2015 r. odbędzie się kampania podnosząca świadomość zjawiska przemocy w rodzinie (spoty radiowe i telewizyjne, ulotki, plakaty, billboardy, informacje prasowe).

61. MEN zrealizowało program „Bezpieczna i przyjazna szkoła” (2008-2013) służący, między innymi:

- poprawie stanu bezpieczeństwa w szkołach,
- zwiększeniu kompetencji społecznych i emocjonalnych uczniów,
- ograniczeniu zjawisk patologicznych (przemoc, narkomania, alkoholizm),
- przeciwdziałaniu agresji i patologii poprzez sport.

Informacje szczegółowe – załącznik.

10. Działania w ramach procedury "Niebieskie Karty"

62. Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” określa działania czynności przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z podejrzeniem przemocy w rodzinie. Informacje szczegółowe – załącznik.

63. Procedury wszczęte przez pracowników wszystkich uprawnionych służb

2012	2013	2014
63.820	73.119	99.098

11. Zasięg telefonów zaufania dla dzieci

64. W ramach systemu przeciwdziałania przemocy działają telefony dla jej ofiar, dostępne dla dzieci:

- lokalne telefony zaufania, interwencyjne lub informacyjne (2014 r.)

Całodobowe		Inny czas dostępności	
powiat	gmina	powiat	gmina
31	62	48	247

- cztery telefony ogólnopolskie, w tym „Niebieska linia” (cały tydzień, w wyznaczonych godzinach).

65. W 2017 r. uruchomiony zostanie całodobowy, bezpłatny telefon dla ofiar przemocy w rodzinie.

66. Inne ogólnopolskie telefony zaufania:

- kryzysowy (pomoc psychologiczna), bezpłatny, codziennie w wyznaczonych godzinach, całą dobę można zadawać pytania drogą elektroniczną,
- dla dzieci, bezpłatny, codziennie w wyznaczonych godzinach,
- AIDS, płatny za pierwszą minutę,
- „Narkotyki – Narkomania”, za cenę jednego impulsu, codziennie w wyznaczonych godzinach,
- Rzecznika Praw Dziecka, całodobowo, bezpłatny.

12.1. Ochrona praw dzieci przebywających w placówkach opiekuńczych i rodzinach zastępczych

67. Ustawa z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przewiduje system kontroli pieczy zastępczej.

68. Organ samorządu ma prawo:

- żądania dokumentów i danych, udzielenia informacji,
- wstępu w ciągu całej doby, w tym w porze nocnej – w razie zagrożenia zdrowia lub życia dziecka – do obiektów i pomieszczeń placówki, rodziny zastępczej lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka

- obserwacji dzieci przebywających w placówkach wsparcia dziennego i przeprowadzania z nimi indywidualnych rozmów.

69. Wojewoda sprawuje kontrolę nad działalnością placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych. Kontrola obejmuje, między innymi, przestrzeganie standardów opieki i wychowania, zaspokajanie potrzeb dziecka i respektowanie jego praw.

12.2. Zapobieganie oddzielaniu dzieci od rodzin, w tym z powodów społecznych i ekonomicznych, zapobieganie porzucaniu noworodków

70. W drodze nowelizacji w 2011 r. Kpc uregulowano wykonywanie kontaktów z dzieckiem: w przypadku utrudniania lub uniemożliwiania kontaktów z dzieckiem możliwe jest zasądzenie świadczenia pieniężnego od osoby zobowiązanej na rzecz osoby uprawnionej do kontaktów.

71. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada na samorząd terytorialny i administrację rządową obowiązek wspierania rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Praca z rodziną jest prowadzona w formie:

- konsultacji i poradnictwa specjalistycznego,
- terapii i mediacji,
- usług dla rodzin z dziećmi,
- pomocy prawnej,
- organizowania spotkań w celu wymiany doświadczeń oraz zapobiegania izolacji.

72. Pomoc polega na objęciu opieką w placówce wsparcia dziennego.

73. Ustawa wprowadziła instytucję asystenta rodziny, który pomaga w poprawie sytuacji rodziny i rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych i wychowawczych, uczy prowadzić gospodarstwo domowe. Rodzina wspierająca może udzielać pomocy w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego.

74. Wsparcie rodzin zapewnia system poradni psychologiczno-pedagogicznych, zapewniających, między innymi:

- terapię dzieci i ich rodzin,
- pomoc rodzicom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci, w rozwiązywaniu problemów edukacyjnych i wychowawczych.

75. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie dopuszcza zabranie dziecka w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie. Decyzję podejmuje pracownik socjalny, wspólnie z funkcjonariuszem Policji, lekarzem lub pielęgniarką. O odebraniu dziecka powiadamiany jest niezwłocznie sąd. W trakcie zabierania dziecka rodzice i opiekunowie prawni dziecka informowani są o prawie wniesienia zażalenia do sądu. Wniesione zażalenia: 2013 r. – 10, 2014 r. – 12.

76. Noworodki pozostawione w szpitalu ze względów innych niż zdrowotne

2011	2012	2013
758	1.021	847

77. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zobowiązuje ośrodki adopcyjne do zapewnienia pomocy psychologicznej kobietom w ciąży oraz pacjentkom oddziałów ginekologiczno-położniczych, które zgłaszają zamiar pozostawienia dziecka po urodzeniu.

12.3. Deinstytucjonalizacja opieki nad dziećmi i promowanie opieki w rodzinie lub społeczności

78. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła prymat rodzinnych form pieczy zastępczej. Zagwarantowano im wsparcie w wychowywaniu dzieci, w tym pomoc finansową. Podjęto działania promujące rodzinną pieczę zastępczą.

79. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej jest stosowane jeżeli inaczej nie można zaradzić zagrożeniu dobra dziecka i tylko do czasu zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej. Formy pieczy zastępczej: rodzinna piecza zastępcza (rodzina zastępcza, rodzinny dom dziecka), instytucjonalna piecza zastępcza.

80. Ograniczono wiek i liczbę dzieci umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych - w placówce typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego umieszczane są dzieci (maksymalnie 14) powyżej 10 roku życia, wymagające szczególnej opieki lub mające trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie. Umieszczenie w placówce dziecka młodszego jest możliwe wyjątkowo.

81. W 2012 r. liczba dzieci w pieczy instytucjonalnej spadła o 8 tys. w stosunku do 2011 r., proporcje liczby dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej i w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej wyniosły 7:3. W latach 2013-2014 proporcje nie zmieniły się.

82. Działania na rzecz deinstytucjonalizacji w latach 2014–2020:

- wypracowanie narzędzia badania rentowności (skutki społeczne, finansowe) polityki samorządów w obszarze pieczy zastępczej, pilotażowe badanie wybranych powiatów,
- szkolenia samorządów dotyczące rentowności przekształceń,
- szkolenia pracowników systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, w tym dotyczące praw dzieci przebywających w pieczy zastępczej.

13.1. Ochrona dzieci niepełnosprawnych intelektualnie i/lub psychospołecznie; zapobieganie przymusowej hospitalizacji

83. Patrz również pytanie 12.2.

84. Zgodnie z ustawą o systemie oświaty każde dziecko, od urodzenia do rozpoczęcia nauki w szkole, od wykrycia niepełnosprawności, może być objęte wczesnym wspomaganie rozwoju. W przedszkolu, innej formie wychowania przedszkolnego, szkole, ośrodku oraz poradni psychologiczno-pedagogicznej może być powołany zespół wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka który, między innymi:

- ustala kierunki i harmonogram działań w zakresie wczesnego wspomaganie rozwoju i wsparcia rodziny dziecka,
- realizuje z dzieckiem i jego rodziną indywidualny program wczesnego wspomaganie rozwoju, koordynuje działania specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem,
- współpracuje z podmiotem leczniczym lub ośrodkiem pomocy społecznej w celu zapewnienia dziecku rehabilitacji, terapii lub innych form pomocy.

85. Do końca 2012 r. realizowany był przez PFRON program „Wczesna pomoc dziecku niepełnosprawnemu”. W latach 2013-2014 działania wspomaganie realizowane były przez organizacje pozarządowe na zlecenie PFRON, samorządu województwa i samorządu powiatu.

86. Hospitalizacja (tryb udzielania świadczeń zdrowotnych), podstawa prawna: ustawa o zawodach lekarza i lekarza dentysty, ustawa o ochronie zdrowia psychicznego. Co do zasady, udzielanie świadczeń zdrowotnych, w tym przyjęcie do szpitala, odbywa się za zgodą pacjenta. W przypadku pacjenta małoletniego zgodę wyraża jego przedstawiciel ustawowy. Jeżeli pacjent ukończył lat 16, wymagana jest jego zgoda. W wyjątkowych przypadkach

możliwe jest udzielenie świadczeń bez zgody pacjenta – za zgodą sądu lub bez takiej zgody. Informacje szczegółowe – załącznik.

13.2. Odwołanie od decyzji w sprawie przymusowego leczenia

87. Zgodnie z Kpc na postanowienia sądu orzekających co do istoty przysługuje apelacja.

88. Do szpitala psychiatrycznego ma prawo wstępu o każdej porze sędzia w celu kontroli legalności przyjęcia i przebywania w takim szpitalu.

89. Ochronę praw pacjenta sprawuje Rzecznik Praw Pacjenta. Należy do niego, między innymi, prowadzenie postępowań wyjaśniających dotyczących naruszenia praw pacjentów i analiza skarg pacjentów w celu określenia zagrożeń w systemie ochrony zdrowia.

90. Do zadań rzeczników praw pacjenta szpitala psychiatrycznego należy, między innymi, pomoc w dochodzeniu praw w sprawach związanych z przyjęciem, leczeniem, warunkami pobytu i wypisaniem ze szpitala psychiatrycznego.

13.3. Dzieci niepełnosprawne w systemie edukacji ogólnodostępnej

91. Informacje szczegółowe – sprawozdanie Polski z wykonywania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, CRPD/C/POL/1.

92. Włączanie uczniów niepełnosprawnych do kształcenia we wszystkich typach szkół i placówek umożliwia elastyczny system kształcenia, pozwalający na wybór formy i miejsca kształcenia (ogólnodostępne, integracyjne lub specjalne) przez rodziców (opiekunów prawnych).

93. W 2011 r. wprowadzono nową formułę kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, na mocy rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej:

- w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych,
- w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach,
- w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

94. Praca z uczniem niepełnosprawnym odbywa się w oparciu o indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny. Przedszkola i szkoły zapewniają:

- realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego,
- dostosowane do indywidualnych potrzeb i możliwości, warunki do nauki, sprzęt i środki dydaktyczne,
- zajęcia specjalistyczne i rewalidacyjne,
- inne zajęcia, odpowiednio do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych.

95. MEN zrealizowało projekt „Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi” (2010-2011), którego celem była pomoc psychologiczno-pedagogiczna oraz poprawa jakości systemu kształcenia i wychowania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W ramach programu „Bezpieczna i przyjazna szkoła” zrealizowano zadania:

- 2012 r. – „Edukacja włączająca w kształceniu uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach ogólnodostępnych, z oddziałami integracyjnymi i integracyjnymi”,
- 2013 r. – „Szkoła przyjazna i bezpieczna dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi - projekty promujące i upowszechniające działania z obszaru bezpiecznego i efektywnego funkcjonowania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach ogólnodostępnych oraz integracyjnych, wspierające indywidualizację kształcenia oraz kształtowanie przyjaznego i bezpiecznego klimatu społecznego w szkole”.

96. Studia oraz studia podyplomowe, prowadzone od roku akademickiego 2012/2013 zgodnie z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, zapewniają przygotowanie wszystkich nauczycieli do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

97. Od 2012 r. działa Forum Rodziców przy Ministrze Edukacji Narodowej, podejmujące, między innymi, kwestie edukacji dzieci niepełnosprawnych. Z Forum konsultowane są projekty zmian prawa. Z inicjatywy Forum wydano w 2013 r. informator „Samorządy i administracja rządowa na rzecz osób niepełnosprawnych”.

14.1. Dostęp do edukacji w zakresie zdrowia seksualnego i prokreacyjnego

98. Nowelizacja w 2012 r. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach ośrodkach świadomej prokreacji w podstawie programowej kształcenia ogólnego, zapewniła poprawę realizacji zajęć „wychowanie do życia w rodzinie”.

99. Placówki doskonalenia nauczycieli prowadzą szkolenia dotyczące edukacji seksualnej, w tym sposobu rozmawiania o miłości i seksualności, problemów dziecka niepełnosprawnego w okresie dojrzewania seksualnego, profilaktyki przedwczesnej inicjacji seksualnej, przemocy seksualnej.

14.2. Odsetek uczniów, którzy nie uczęszczają na lekcje „wychowanie do życia w rodzinie”

100. O udziale w zajęciach decydują rodzice lub pełnoletni uczeń (rezygnacja wymaga pisemnego wniosku).

101. Uczniowie nie uczestniczący w zajęciach, stan 30 września roku szkolnego

	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Szkoły podstawowe	27,05%	26,50%	26,48%
Gimnazja	24,83%	25,06%	25,72%
Szkoły ponadgimnazjalne	56,39%	55,48%	52,58%

15. Dostęp dziewcząt do usług przerywania ciąży, opieka po przerwaniu ciąży

102. Ustawa o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży przewiduje, że osobom objętym ubezpieczeniem społecznym i osobom uprawnionym na podstawie odrębnych przepisów do bezpłatnej opieki leczniczej przysługuje prawo do bezpłatnego przerywania ciąży. Wykaz świadczeń związanych z przerywaniem ciąży określa załącznik do rozporządzenia Ministra Zdrowia z 22 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego. Warunki przerywania ciąży u małoletniej – załącznik.

103. Działania w celu ułatwienia dostępu do świadczeń w zakresie przerywania ciąży (2012-2015):

- przygotowanie nowelizacji ustawy z 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta w zakresie prawa pacjentów zgłoszenia sprzeciwu wobec opinii albo orzeczenia lekarza - zwiększenie ochrony praw pacjentów (projekt przyjęty przez Radę Ministrów w styczniu 2015 r.),
- baza danych dotyczących powoływania się przez lekarzy na klauzulę sumienia,
- upowszechnianie wiedzy na temat stosowania przez lekarzy klauzuli sumienia: wystąpienia do konsultanta krajowego i konsultantów wojewódzkich w dziedzinie położnictwa i ginekologii, spotkania Zespołu krajowego konsultanta, publikacja na stronie internetowej MZ i w czasopiśmie Polskiego Towarzystwa Ginekologicznego komunikatu w sprawie powoływania się przez lekarzy na klauzulę sumienia.

16.1. Odpowiednie warunki życia: polityka państwa, strategie i programy walki z ubóstwem

104. Patrz również pytanie 12.2.

105. Podstawową formą wsparcia rodzin wychowujących dzieci jest system świadczeń rodzinnych przewidziany w ustawie o świadczeniach rodzinnych.

106. Ustawa z 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 stworzyła warunki rozwoju zróżnicowanych form opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, podniesiony został także standard opieki.

107. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła placówki wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej (działania animacyjne i socjoterapeutyczne).

108. Celem programu „Świetlica – Dzieci – Praca” (2011-2015) jest upowszechnianie działalności placówek wsparcia dziennego, co wspiera likwidowanie zagrożenia wykluczeniem społecznym. Prowadzona jest działalność socjoterapeutyczna i edukacyjno-integracyjna w placówkach wsparcia dziennego dla dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo.

109. Jednym z priorytetów „Krajowego programu przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu 2020 – nowy wymiar aktywnej integracji” z 2014 r. jest, między innymi, stworzenie odpowiednich warunków życia dzieci poprzez:

- rozwijanie różnych form opieki nad dziećmi,
- wspieranie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi,
- zapewnienie spójności działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych: rozwijanie funkcji socjalnej i wczesno-interwencyjnej szkoły, usług profilaktycznych i socjoterapeutycznych, kształcenia zawodowego, przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu, pierwsza praca.

110. Wybrane cele:

- objęcie 1,1 mln dzieci dożywaniem,
- zwiększenie liczby rodzin objętych pomocą asystenta rodziny,
- wzrost odsetka dzieci w wieku 0-3 lata różnymi formami opieki do 33%,
- wzrost odsetka dzieci w wieku 3-5 lat w przedszkolach do 90%,
- objęcie wszystkich noworodków programem badań populacyjnych i diagnostyki.

111. Inne działania – załącznik.

16.2. Rozszerzanie systemu świadczeń rodzinnych, dostęp do świadczeń dużych rodzin, rodzin niepełnych, dzieci niepełnosprawnych zagrożonych ubóstwem

112. Nowelizacje ustawy o świadczeniach rodzinnych – załącznik.

113. Od listopada 2011 r. do grudnia 2014 r. osoby mające prawo do świadczenia pielęgnacyjnego otrzymywały dodatkową pomoc na podstawie rządowych programów wspierania osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne.

114. Ustawa z 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów zmieniła zasady przyznawania specjalnego zasiłku opiekuńczego: świadczenie przysługuje osobom niepełnym pracującym w celu sprawowania opieki nad osobą niepełnosprawną.

115. Kwota dochodu rodziny uprawniającego do zasiłku rodzinnego wzrosła 1 listopada 2012 r. o 6,9%, a 1 listopada 2014 r. o 6,5%. Podniesiono zasiłki rodzinne na dziecko: do 5 lat – o 13,2%, od 6 do 18 lat – o 16,5%, od 19 do 24 lat – o 17,3%.

116. Przygotowywana jest nowelizacja ustawy o świadczeniach rodzinnych w celu wprowadzenia świadczenia rodzicielskiego. Będzie ono przysługiwać przez rok od urodzenia dziecka (w przypadku wieloraczków dłużej) rodzicom, którzy nie są uprawnieni do zasiłku macierzyńskiego (między innymi bezrobotni, studenci, pracujący na podstawie umów cywilnoprawnych).

117. W 2014 r. 41% rodzin objętych pomocą społeczną stanowiły rodziny z dziećmi, najczęściej pomoc była udzielana rodzinom z dwójką dzieci. Rodziny niepełne, którym udzielono pomocy stanowiły 13% wszystkich rodzin.

17. Dzieci starające się o status uchodźcy oraz pozbawione opiekuna, objęte opieką prawną

118. W przypadku dziecka bez opieki, ubiegającego się o status uchodźcy, organ przyjmujący wniosek występuje do sądu o ustanowienie kuratora do reprezentowania go w postępowaniu w sprawie nadania statusu uchodźcy i o umieszczenie go w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub w rodzinie zastępczej.

119. SG w lutym 2015 r. zorganizowała spotkanie z przedstawicielami placówek, w celu zwiększenia ich możliwości recepcyjnych oraz w sprawie szkoleń z zakresu pracy w środowisku wielokulturowym.

120. Przygotowywana jest nowelizacja ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw, między innymi w celu zwiększenia ochrony dzieci. Planowane rozwiązania – załącznik.

121. Ustawa z 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach:

- wprowadziła środki alternatywne do detencji: nakaz zamieszkiwania we wskazanym miejscu, obowiązek zgłaszania się do wskazanego organu we wskazanych odstępach czasu, wpłata zabezpieczenia pieniężnego, przekazanie dokumentu podróży do depozytu organowi wskazanemu w postanowieniu o umieszczeniu w strzeżonym ośrodku. Sąd podejmując decyzję o umieszczeniu w strzeżonym ośrodku cudzoziemca, pod opieką którego przebywa dziecko, bierze pod uwagę stopień rozwoju fizycznego i psychicznego dziecka, jego cechy osobowości, okoliczności zatrzymania oraz warunki osobiste przemawiające za umieszczeniem cudzoziemca z dzieckiem w strzeżonym ośrodku,
- odstąpiła od automatycznego przedłużania przez sąd pobytu w strzeżonym ośrodku o trzy miesiące, obecnie sąd przedłuża pobyt jedynie, gdy stwierdzi, że wniosek o nadanie statusu uchodźcy został złożony wyłącznie w celu opóźnienia lub uniemożliwienia wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu,

- pobyt w strzeżonym ośrodku osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy skrócony z 12 do 6 miesięcy,
- w razie wątpliwości dotyczących wieku cudzoziemca, który podaje się za małoletniego, poddaje się go, za jego zgodą lub za zgodą przedstawiciela ustawowego, badaniom lekarskim w celu ustalenia rzeczywistego wieku.

122. Aby poprawić opiekę nad dziećmi i zapewnić realizację obowiązku edukacji w 2013 r. wyznaczono strzeżone ośrodki dla cudzoziemców, w których mogą być umieszczane rodziny z dziećmi: dwa – w wieku szkolnym, jeden – w wieku pozaszkolnym.

123. W ośrodkach strzeżonych zajęcia edukacyjne (na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum, liceum) odbywają się w grupach, z uwzględnieniem wieku i stopnia znajomości języka polskiego. Prowadzone są zajęcia rekreacyjne i wychowawcze. Ośrodki wyposażone są w świetlice. Biblioteki dysponują książkami dla dzieci.

124. Opieka zdrowotna zapewniona jest dzieciom umieszczonym w ośrodkach strzeżonych na zasadach, jakimi objęte są dzieci mające polskie obywatelstwo. Dzieci objęte są systemem badań profilaktycznych i okresowych oraz szczepieniami okresowymi.

125. Informacje dodatkowe i dane statystyczne – załącznik.

126. UdsC współpracuje z:

- Europejskim Funduszem na rzecz Uchodźców: projekty „Wsparcie materialne dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy. Zakup wyprawek szkolnych oraz dla niemowląt”, „Wsparcie edukacyjne dla dzieci cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy”,
- Europejskim Funduszem na rzecz Uchodźców i Międzynarodową Organizacją do spraw Migracji: szkolenie „Poprawa jakości pracy opiekunów i opieki nad małoletnimi bez opieki ubiegającymi się o azyl w krajach Europy Środkowej”,
- European Asylum Support Office: szkolenia na temat przesłuchiwania małoletnich ubiegających się o ochronę międzynarodową.

18.1. Dostęp dzieci romskich do edukacji

127. Dzieci pochodzenia romskiego mają zagwarantowany dostęp do edukacji na ogólnych zasadach stosujących się do wszystkich obywateli polskich.

128. Ze względu na możliwość występowania szczególnych potrzeb edukacyjnych dzieci romskich, szkoły mogą podejmować działania służące podtrzymaniu i rozwijaniu ich poczucia tożsamości etnicznej oraz wspomagające edukację (dydaktyczno-wyrównawcze, specjalistyczne, w tym zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne).

129. W ramach Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce na lata 2004-2013:

- powołano asystentów edukacji romskiej i nauczycieli wspomagających edukację, przygotowanych do pracy z uczniem w kontekście wielokulturowości i wielojęzyczności,
- dofinansowywano zajęcia przedszkolne, wyrównawcze w szkołach, wyposażenie w podręczniki, przybory szkolne i pomoce dydaktyczne, wypoczynek wakacyjny, zajęcia sportowe, świetlice romskie, itp.,
- utworzono system stypendialny dla uczniów i studentów romskich.

130. W 2014 r. z uczniami pochodzenia romskiego pracowało około 100 asystentów edukacji romskiej i 100 nauczycieli wspomagających.

131. Realizacja systemu stypendialnego dla studentów romskich oraz uczniów szczególnie uzdolnionych powierzona została w 2004 r. romskim organizacjom pozarządowym. W latach 2013-2014 wypłacono 131 stypendiów studentom i 50 uczniom szczególnie uzdolnionym. Od

2011 r. stypendia udzielane są również uczniom szkół ponadgimnazjalnych, w latach 2013-2014 wypłacono 136 stypendiów.

132. Obecnie działania realizowane są w ramach Programu integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014-2020 (kontynuacja działań podejmowanych od 2004 r.); edukacja jest traktowana priorytetowo.

18.2. Przedszkola dla dzieci romskich

133. Nie ma odrębnych przedszkoli romskich. W ramach Programu na rzecz społeczności romskiej państwo pokrywa koszty pobytu w przedszkolu i zajęć dodatkowych, do których wnoszenia obowiązani są rodzice, dofinansowuje też pomoce dydaktyczne.

134. Dane statystyczne – załącznik.

18.3. Podnoszenie świadomości kultury romskiej

135. Zgodnie z ustawą o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym wspierana jest ochrona, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości romskiej. W ramach dotacji w latach 2011-2014 przekazano na zadania:

- służące podtrzymaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości romskiej – 4.572.000 zł,
- z zakresu kultury i zachowania romskiej tożsamości etnicznej, wiedzy o społeczności romskiej – 2.700.000 zł (w ramach Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce).

136. Środki wykorzystano na organizację dni kultury, koncertów, wystaw, plenerów, warsztatów. Współorganizatorami przedsięwzięć były najczęściej stowarzyszenia romskie. Inicjatywy artystyczne i kulturalne adresowane były głównie do osób, które rzadko stykają ze środowiskiem Romów.

137. Podstawa programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego zawiera zalecenia dotyczące uwzględniania wiedzy o mniejszościach narodowych i etnicznych (w ujęciu historycznych, kulturowym i społecznym) w ramach przedmiotów: język polski, historia i społeczeństwo, historia, wiedza o społeczeństwie, geografia, wiedza o kulturze i zajęcia artystyczne. Ważną rolę w przekazywaniu wiedzy o kulturze romskiej w środowisku szkolnym odgrywają asystenci edukacji romskiej.

19.1. Realizacja Krajowego programu zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi

138. Działania w latach 2011-2012:

- opracowano:
 - „Procedurę postępowania w przypadku włączenia małoletniego cudzoziemca do Programu wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi na użytek projektu pilotażowego w województwie mazowieckim”,
 - „Identyfikację i zasady postępowania w przypadku podejrzenia zaistnienia handlu ludźmi – wskazówki dla funkcjonariuszy”, dla Policji,
 - analizę sytuacji prawno-rodzinnej małoletnich cudzoziemców – ofiar handlu ludźmi,
- placówki przygotowane do przyjęcia małoletniej ofiary handlu ludźmi znajdowały się w 4 województwach, ich pracowników przeszkolono w zakresie identyfikacji i wsparcia dzieci – ofiar handlu ludźmi,
- akcje informacyjne kierowane do cudzoziemców, dotyczące pracy przymusowej.

139. Obecnie realizowany jest „Krajowy plan działań przeciwko handlowi ludźmi na lata 2013-2015”, obejmujący:

- pogłębianie i upowszechnianie wiedzy na temat zjawiska,
- wzbogacanie oferty i podnoszenie standardu działań wspierających ofiary handlu ludźmi,

- poprawę skuteczności działania instytucji odpowiedzialnych za ściganie przestępstwa handlu ludźmi (doskonalenie narzędzi prawnych, wdrażanie najlepszych praktyk),
- podnoszenie kwalifikacji przedstawicieli instytucji i organizacji, w tym szkolenia pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- wzmocnienie współpracy międzynarodowej.

140. Działania – załącznik.

19.2. Postępowania i skazania sprawców handlu ludźmi i pornografii dziecięcej

141. Prawo polskie jest zgodne z Konwencją Rady Europy o cyberprzestępczości oraz decyzją ramowej Rady 2004/68/WSiSW o zwalczaniu seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej.

142. W 2014 r. nowelizowany został Kk i niektóre inne ustawy w celu dostosowania do Konwencji o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych oraz dyrektywy 2011/93/UE w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania dzieci oraz pornografii dziecięcej. Karalna jest prezentacja:

- treści pornograficznych osobom poniżej 15 roku życia,
- wykonania czynności seksualnej osobie poniżej 15 roku życia i w celu zaspokojenia seksualnego swojego lub innej osoby,
- treści pornograficznych, publiczne i w taki sposób, że może to narzucić ich odbiór osobie, która sobie tego nie życzy,
- treści pornograficznych z udziałem małoletniego albo gdy związane są z prezentowaniem przemocy lub posługiwaniem się zwierzęciem, przedstawiających wytworzony lub przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej.

143. Karze podlega, kto:

- w celu zaspokojenia seksualnego uczestniczy w prezentacji treści pornograficznych z udziałem małoletniego,
- przechowuje, posiada lub uzyskuje dostęp do treści pornograficznych z udziałem małoletniego,
- korzysta z usług seksualnych małoletnich do lat 18, bez względu na to, z czyjej inicjatywy doszło do kontaktu seksualnego.

144. Okres przedawnienia przestępstw seksualnych popełnionych wobec małoletnich został wydłużony.

145. Dane statystyczne – załącznik.

19.3. Ochrona dzieci-ofiar handlu ludźmi i przymusowej prostytucji

146. W wyniku nowelizacji w 2014 i 2015 r. Kpk:

- w ramach dozoru Policji stosuje się zakaz zbliżania się do określonych osób na wskazaną odległość,
- wprowadzono poufność danych pokrzywdzonych i świadków,
- wprowadzono europejski nakaz ochrony (dyrektywa 2011/99/UE) umożliwiający objęcie osób chronionych, po przeniesieniu się do innego państwa członkowskiego, środkami ochrony w nowym miejscu zamieszkania, identycznymi z tymi, którymi były objęte w państwie wydania.

147. Ustawa z 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka zapewnia ochronę i pomoc w związku z postępowaniem karnym, w sytuacjach zagrożenia życia lub zdrowia (ochrona na czas czynności procesowej, ochrona osobista i pomoc w

zmianie miejsca pobytu, zaspokojeniu potrzeb życiowych, mieszkaniowych, opieka zdrowotna).

148. Pomoc z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – punkt 9.2-3.

149. Jeśli w trakcie wywiadu w sprawie o nadanie statusu uchodźcy wyjdą na jaw okoliczności świadczące, że dziecko bez opieki mogło być ofiarą handlu ludźmi, pracownik UdsC informuje SG i, jeśli dziecko wyrazi zgodę, zgłasza je do Programu wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi.

150. W latach 2011-2012 nie został zidentyfikowany żaden małoletni ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy, jako ofiara handlu ludźmi, 2014 r. - jeden wniosek od małoletniego bez opieki, którego zidentyfikowano jako ofiarę handlu ludźmi.

151. Szkolenia w latach 2011-2014:

- seminarium dla sędziów wydziałów rodzinnych i nieletnich „Pozycja małoletnich cudzoziemców – ofiar handlu ludźmi w postępowaniu przed sądem opiekuńczym”,
- szkolenie dla sędziów orzekających w wydziałach do spraw rodzinnych i nieletnich, w sprawach cudzoziemców bez opieki,
- „Małoletni w sądzie. Handel ludźmi Doświadczenia sędziów polskich i ukraińskich oraz standardy europejskie”,
- „Zapobieganie zjawisku handlu ludźmi i przeciwdziałanie dyskryminacji narodowej, etnicznej, rasowej i wyznaniowej”,
- „Aktualne aspekty zwalczania pornografii dziecięcej i pedofilii”.

152. SG uczestniczy od 2011 r. w projekcie „FIGAS – Wypełnianie luk w systemie zwalczania handlu ludźmi w Polsce”, obejmującym:

- przeprowadzenie badań, w tym przepływu dzieci przez granice,
- badania w ośrodkach detencyjnych,
- stworzenie długofalowej strategii zwalczania zjawiska handlu ludźmi.

19.4. Dzieci korzystające z Krajowego centrum interwencyjno-konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi

153. W latach 2012-2014 z pomocy skorzystało 51 dzieci – potencjalnych ofiar handlu ludźmi.

154. Centrum zapewnia pomoc w organizacji bezpiecznego schronienia, opieki medycznej i psychologicznej, uregulowaniu sytuacji prawno-rodzinnej, wsparcie tłumacza, organizację bezpiecznego powrotu do kraju pochodzenia.

20.1 Postępowanie w sprawach nieletnich

155. Nowelizacja ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich z 2013 r.:

- zlikwidowała postępowanie wyjaśniające i poprawcze – wprowadziła jednolite postępowanie, prowadzone według modelu opartego na Kpc, z zachowaniem niektórych przepisów Kpk w zakresie zbierania, utrwalania i przeprowadzania dowodów przez Policję oraz powoływania i działania obrońcy, czynności dowodowych z udziałem małoletnich innych niż nieletni oraz do rzeczy zatrzymanych,
- uregulowała przebywanie dziecka w policyjnych izbach dziecka, przypadki, kiedy nieletniego należy natychmiast zwolnić i przekazać rodzicom albo opiekunowi,
- wprowadziła obserwację psychiatryczną nieletniego przez 4 tygodnie, z możliwością przedłużenia – tylko na wniosek zakładu leczniczego – na nie dłużej niż 6 tygodni.

156. Nadzór nad wszystkimi czynnościami sprawuje sąd.

157. Informacje szczegółowe – załącznik.

20.2. Możliwość umieszczenia w zakładzie poprawczym nieletniego, który ukończył 13 lat

158. Umieszczenie może zostać orzeczone w stosunku do takiego nieletniego jeżeli dopuścił się on czynu karalnego i zarazem przemawia za tym wysoki stopień demoralizacji oraz okoliczności i charakter czynu, a inne środki wychowawcze okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji.

159. Wybór rodzaju resocjalizacyjnego zakładu poprawczego, w którym umieszcza się nieletniego (istnieje kilka rodzajów zakładów), zależy od stopnia jego demoralizacji.

20.3. Gwarancje zgodności z procedurą przed sądem rodzinnym, w przypadkach opisanych w pkt 174 i 176 sprawozdania [PL pkt. 135 i 137]

160. Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich zawiera wszelkie gwarancje procesowe. Do zbierania, utrwalania i przeprowadzania dowodów przez Policję oraz powoływania i działania obrońcy, czynności dowodowych z udziałem małoletnich innych niż nieletni oraz do rzeczy zatrzymanych stosuje się Kpk.

Część II

(a) najważniejsze nowe akty prawne

161. (nie wymienione gdzie indziej):

- Ustawa z 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się,
- Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej:
 - z 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych,
 - z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół,
 - z 8 marca 2013 r. w sprawie organizacji kształcenia oraz warunków i form realizowania specjalnych działań opiekuńczo-wychowawczych w szkołach specjalnych zorganizowanych w podmiotach leczniczych i jednostkach pomocy społecznej,
 - z 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach,
 - z 11 października 2013 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dzieci,
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne,
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 19 września 2011 r. w sprawie dofinansowania zajęć ze środków Funduszu Zajęć Sportowych dla Uczniów.

(b) nowe instytucje i ich kompetencje, reformy instytucjonalne

162. W 2011 r. Minister Pracy i Polityki Społecznej powołał Zespół monitorujący ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Jego zadaniem jest, między innymi:

- inicjowanie i wspieranie działań mających na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,

- wyrażanie opinii w sprawach dotyczących stosowania ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, inicjowanie zmiany przepisów,
- opracowanie standardów pomocy ofiarom przemocy w rodzinie i pracy z osobami stosującymi przemoc.

(c) nowa polityka, programy i plany działania, ich zakres i finansowanie

163. Od 2011 r. realizowany jest program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „Małuch”, w ramach którego wspierane są instytucje opiekuńczo–edukacyjne działające zgodnie z ustawą o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, w tym podnoszone są standardy ich funkcjonowania.

164. Zgodnie z ustawą z 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny, karta daje rodzinom wielodzietnym (z co najmniej trojgiem dzieci) korzystniejszy niż powszechny dostęp do towarów, usług lub innych form działalności, co zwiększa szanse rozwojowe dzieci oraz promuje model i wizerunek rodziny wielodzietnej. Karta poświadcza prawo korzystania z ulg lub zniżek oferowanych przez instytucje publiczne i przedsiębiorców prywatnych. Samorządowy program dla rodzin wielodzietnych (karta samorządowa, Karta Dużej Rodziny) jest adresowany do lokalnej społeczności i opiera się na współpracy z lokalnymi dostawcami dóbr i usług. Informacje szczegółowe – załącznik.

165. W celu zwiększania udziału uczniów w sporcie od 2014 r. realizowane są projekty:

- „Mały Mistrz”, „Umiem Pływać”, „Multisport”, „WF z klasą” (podnoszenie sprawności fizycznej, kształtowanie zdrowego stylu życia, wsparcie nauczycieli),
- upowszechniania sportu dzieci przez polskie związki sportowe (lekkiej atletyki, koszykówki, piłki ręcznej, kolarstwa, łyżwiarstwa szybkiego, biathlonu, narciarstwa, rugby, łyżwiarstwa figurowego).

(d) środki przeznaczane na rozwijanie działań na rzecz realizacji praw dziecka przez ministerstwa i władze na szczeblu lokalnym

166. Patrz część III, pytanie 1.1.

(e) umowy międzynarodowe odnoszące się do praw dziecka

167.

- 2011 – ratyfikacja:
 - Protokołu o wybuchowych pozostałościach wojennych do Konwencji o zakazie lub ograniczeniu użycia pewnych broni konwencjonalnych, które mogą być uważane za powodujące nadmierne cierpienia lub mające niekontrolowane skutki,
 - Konwencji MOP o pracy na morzu,
- 2012 – ratyfikacja konwencji:
 - o prawach osób niepełnosprawnych,
 - o zakazie użycia, składowania, produkcji i przekazywania min przeciwpiechotnych oraz o ich zniszczeniu,
- 2013:
 - wycofanie zastrzeżeń do art. 7 i art. 38 Konwencji o prawach dziecka,
 - zmiana deklaracji do protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne do konwencji,
- 2014 – ratyfikacja:
 - Drugiego protokołu fakultatywnego do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych w sprawie zniesienia kary śmierci,
 - Protokołu nr 13 do Konwencji o ochronie praw człowieka i wolności podstawowych dotyczący zniesienia kary śmierci we wszystkich okolicznościach,

- 2015 – ratyfikacja konwencji Rady Europy:
 - o ochronie dzieci przez seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych,
 - o cyberprzestępczości i protokołu dodatkowego do konwencji dotyczącego penalizacji czynów o charakterze rasistowskim lub ksenofobicznym popełnionych przy użyciu systemów komputerowych,
 - o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet, w tym przemocy domowej.

Część III

1.1. Wydatki budżetowe na dział „dzieci” i „społeczny” oraz

1.2. Procent budżetu państwa, PKB, jaki stanowił każdy z tych rodzajów wydatków.

Wydatki według działów, mln zł

	2011	2012	2013
budżetu państwa			
Oświata i wychowanie	1.697 (0,0% PKB)	1.847 (0,1% PKB)	2.350 (0,1% PKB)
Edukacyjna opieka wychowawcza	503 (0,0% PKB)	509 (0,1% PKB)	590 (0,0% PKB)
samorządu terytorialnego			
Oświata i wychowanie	52.957	55.542	56.338
Edukacyjna opieka wychowawcza	4.372	4.579	4.754

Z wydatków na działy: pomoc społeczna i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, wymiar sprawiedliwości, sprawy wewnętrzne, kultura i dziedzictwo narodowe, sport nie jest możliwe wyodrębnienie wydatków wyłącznie na dzieci.

Wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia na świadczenia udzielone dzieciom (0-18 lat), mln zł

2011	2012	2013
7.986	8.103	8.109

Świadczenia rodzinne, mln zł

	2011	2012	2013
Zasiłek rodzinny	2.842,9	2.651,5	2.782,7
Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu			
urodzenia dziecka	160,9	132,7	133,3
opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	456,6	380,2	316,8
samotnego wychowywania dziecka	272,8	252,6	234,1
kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	148,9	138,9	133,2
rozpoczęcia roku szkolnego	202,6	184,3	172,4
podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	190,9	171,4	154,2
wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	443,6	401,8	367,5
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	8 397,	9 373,1	272,6
Zasiłek pielęgnacyjny	1648,9	1684,7	1.702,8
Świadczenie pielęgnacyjne	1030,8	1363,2	1.072,4
Specjalny zasiłek opiekuńczy	x	x	35,7

Realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przez samorząd terytorialny (ze środków budżetu państwa): 2012 - 108,5 mln zł, 2013 – 92,1 mln zł, 2014 – 111,3 mln zł

Świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego, mln zł

2011	2012	2013
1.330,5	1.413,4	1.475,1

2. Dane statystyczne

2 (a) Dzieci poniżej 5 roku życia

NSP, 2011

		Liczba	Procent
Ogółem		2.057.998	100,0
Płeć	mężczyźni	1.055.902	51,3
	kobiety	1.002.096	48,7
Charakter miejscowości	miasta	1.190.555	57,9
	wieś	867.443	42,1

2 (b) Dzieci należące do mniejszości etnicznych, religijnych, językowych

NSP, 2011, dzieci w wieku 0-17 lat

Dzieci należące do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, w rozumieniu ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych i języku regionalnym, według rodzaju mniejszości

Ogółem		44.510
Płeć	mężczyźni	22.964
	kobiety	21.546
Charakter miejscowości	miasta	18.037
	wieś	26.473
Rodzaj mniejszości	białoruska	3.766
	czeska	431
	karaimska	*
	litewska	1.022
	łemkowska	1.049
	niemiecka	11.831
	ormiańska	359
	romska	4.822
	rosyjska	726
	słowacka	387
	tatarska	216
	ukraińska	4.811
	żydowska	440
	społeczność posługująca się językiem kaszubskim	14.639

* Dane niedostępne ze względu na małą liczebność mniejszości oszacowanie jest nieprecyzyjne (niewiarygodne)

Przynależność wyznaniowa

Ogółem	7.202.273
Udzielający odpowiedzi na pytanie o wyznanie	6.648.557
Należący do wyznania	6.538.917
Kościół katolicki - obrządek łaciński (Kościół rzymskokatolicki)	6.462.924
Kościół prawosławny	21.355
Związek wyznania świadków Jehowy	20.098
Kościół ewangelicko-augsburski	11.774
Kościół katolicki - obrządek bizantyjsko-ukraiński (Kościół greckokatolicki)	4.743
Kościół zielonoświątkowy	6.233
Kościół starokatolicki mariawitów	1.746
Kościół polskokatolicki	1.372
Kościół chrześcijan baptystów	1.341
inne	7.330
Nie należący do żadnego wyznania	109.640
Odmawiający odpowiedzi na pytanie o wyznanie	463.786
Nie ustalono	89.929

2 (c) Dzieci romskie w systemie edukacji

	Objęte obowiązkiem szkolnym*	Uczęszczające do szkoły*	Dzieci objęte obowiązkiem: uczęszczające do szkoły*	Uczęszczające na dodatkowe zajęcia edukacyjne
2011/2012	3.224	2.800	86,8%	2.595
2012/2013	3.359	2.962	88,2%	2.575
2013/2014	b.d.	b.d.	b.d.	2.547

*Dane szacunkowe

2 (d) Odsetek dzieci (0-17 lat) zagrożonych ubóstwem

Granica ubóstwa	2011	2012	2013
Ustawowa	11,2	11,9	20,3
Minimum egzystencji	9,7	9,8	10,1

Minimum egzystencji – uwzględnia potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie
Ustawowa – kwota uprawniająca do uzyskania świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej

2 (e) Ośrodki pomocy dla ofiar przemocy domowej

	2012	2013	2014
Punkty konsultacyjne	1.014	1.071	716*
Ośrodki interwencji kryzysowej	209	193	144
Specjalistyczne ośrodki wsparcia	35	35	35
Interdyscyplinarne zespoły przeciwdziałania przemocy domowej	2.467	2.489	2.542
Grupy robocze	48.510	57.207	71.856

* zadania powierzane są ośrodkom pomocy społecznej

3. Dane statystyczne:

3 (a) Dzieci odebrane na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

2011	474
2012	500
2013	571

3 (b) Dzieci w pieczy zastępczej

	placówki typu					interwencyjne ośrodki preadopcyjne
	socjalizacyjnego	interwencyjnego	specjalistyczno-terapeutycznego	rodzinnego	opiekuńczo-terapeutyczne, regionalne	
2012	15.967	2.217	109	2.232	49	23
2013	15.626	1.927	366	2.030	115	41
2014	15.324	1.801	429	1.963	144	36

3 (c) Dzieci poniżej 7 roku życia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

	placówki typu					interwencyjne ośrodki preadopcyjne
	socjalizacyjnego	interwencyjnego	specjalistyczno-terapeutycznego	rodzinnego	opiekuńczo-terapeutyczne, regionalne	
2012	1.840	541	4	317	41	23
2013	1.607	408	72	293	102	41
2014	1.412	436	82	302	103	36

3 (d) Dzieci w rodzinach zastępczych

	w rodzinach zastępczych			w rodzinnych domach dziecka
	spokrewnionych	niezawodowych	zawodowych	
2012	33.769	16.383	6.454	1.476
2013	33.306	16.431	6.727	2.106
2014	32.405	15.890	6.773	2.583

3 (e) Dzieci przysposobione

	2012	2013	2014
Ogółem	3.486	3.537	3.492
adopcje przez osobę zamieszkałą za granicą	274	312	294

4. Dzieci niepełnosprawne

NSP, 2011

	0-19 lat	0-14 lat	15-19 lat		
			Ogółem	15	16-19
Ogółem	247.716	169.121	78.595	15.727	62.868
prawnie	190.232	129.950	60.282	12.264	48.018
tylko biologicznie	57.485	39.172	18.313	3.463	14.850
Mężczyźni	145.777	101.094	44.683	9.023	35.660
prawnie	112.820	78.260	34.559	7.149	27.411
tylko biologicznie	32.959	22.835	10.124	1.875	8.249
Kobiety	101.939	68.027	33.912	6.704	27.208
prawnie	77.413	51.690	25.723	5.115	20.608
tylko biologicznie	24.526	16.337	8.189	1.588	6.601

Dzieci (0-15 lat) niepełnosprawne prawnie

Ogółem	142.214
Miasto	79.195
Wieś	55.466

4 (a) wychowywane przez rodziny

Brak danych.

4 (b) umieszczone w instytucjach opiekuńczych

	Niepełnosprawne intelektualnie, w domach pomocy społecznej	Posiadające orzeczenie o niepełnosprawności, w	
		rodzinnych domach dziecka	rodzinach zastępczych
2011	5.244	-	5.581
2012	5.471	220	5.700
2013	3.928	325	5.733

4. uczęszczające do:

(c) ogólnodostępnych szkół podstawowych, (d) ogólnodostępnych szkół średnich, (e) szkół specjalnych

Uczęszczający do szkół ogólnodostępnych jako % liczby uczniów niepełnosprawnych objętych edukacją szkolną, 30 września

2012	2013	2014
46,31	48,7	50,45

Uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego

Typ szkoły		2012/2013		2013/2014		2014/2015	
		ogółem	dziewczęta	ogółem	dziewczęta	ogółem	dziewczęta
Podstawowa	ogólnodostępna	31.800	11.653	33.991	11.958	37.484	12.875
	specjalna	22.069	7.731	22.158	7.742	22.307	7.693
Gimnazjum	ogólnodostępna	19.945	7.645	20.197	7.762	20.598	7.820

	specjalna	20.991	7.984	19.765	7.496	18.598	7.059
Ponadgimnazjalna	ogólnodostępna	7.123	2.903	7.585	3.059	8.617	3.527
	specjalna	25.849	11.260	24.583	10.629	24.734	10.711

4 (f) nie uczące się

Brak danych.

4 (g) porzucone przez rodziny

Brak danych.

5. Inne dane

Nic do dodania do informacji udzielonych w związku z innymi punktami.

6. Lista kwestii dotyczących dzieci, uznawanych za priorytetowe

Nic do dodania do informacji udzielonych w związku z innymi punktami.

**ODPOWIEDŹ NA PYTANIA DODATKOWE DO SPRAWOZDANIA
Z WYKONYWANIA KONWENCJI O PRAWACH DZIECKA W LATACH 1999-2010**

ZAŁĄCZNIK

AD 1.2

1. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego – działania na rzecz dzieci i przykłady działań zrealizowanych w 2013 r.:

- rozwój wysokiej jakości instytucjonalnej i pozarodzinnej opieki nad dziećmi w wieku od 0 do 3 lat: zmiana ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz niektórych innych ustaw - wprowadzono regulacje ułatwiające dalszy rozwój systemu opieki nad dziećmi, realizacja dwóch edycji programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi „Maluch”, w ramach Funduszu Inicjatyw Obywatelskich realizacja projektów wspierających rodziców dzieci w wieku 0-5 lat i rodziny zastępcze,
- poprawa dostępności i jakości edukacji przedszkolnej, zwłaszcza na terenach wiejskich: nowelizacja ustawy o systemie oświaty - zapewnienie wszystkim dzieciom (3-5 lat) miejsc w przedszkolach, ograniczenie wysokości opłat pobieranych przez przedszkola publiczne za zajęcia poza czasem bezpłatnej opieki (gminy otrzymują na to dotację z budżetu państwa), nowe kryteria i procedura rekrutacji do publicznych przedszkoli, innych form wychowania przedszkolnego, szkół i placówek,
- przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodziny oraz stworzenie odpowiedniego do potrzeb systemu pieczy zastępczej: realizacja programów na rzecz wsparcia rodziny i rozwoju systemu pieczy zastępczej - dofinansowanie zatrudniania przez samorządy asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, podnoszenia standardów w placówkach wsparcia dziennego, niektórych działań w zakresie pieczy zastępczej,
- pozafinansowe wsparcie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi – dostęp do usług, wyrównywanie dysfunkcji: aktualizacja zasad organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci,
- podnoszenie poziomu opieki nad matką i dzieckiem: realizacja Programu kompleksowej diagnostyki i terapii wewnątrzmacicznej w profilaktyce następstw i powikłań wad rozwojowych i chorób płodu – jako element poprawy stanu zdrowia płodów i noworodków (2009-2013), Programu badań przesiewowych noworodków (2009-2014), Narodowego programu wyrównywania dostępu do profilaktyki i leczenia chorób układu sercowo–naczyniowego POLKARD (2013-2016),
- zorientowanie kształcenia ogólnego na kształcenie kompetencji kluczowych, umiejętności złożonych oraz kreatywności uczniów: zmiany programowe i organizacyjne w celu podniesienia jakości kształcenia oraz lepszego przygotowania do życia we współczesnym społeczeństwie (rozwijanie kompetencji kluczowych, różnicowanie form kształcenia ogólnego i zawodowego, dostosowanie ich do zmian na rynku pracy),
- wspomaganie rozwoju kompetencji cyfrowych: realizacja programu rozwijania kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych – „Cyfrowa szkoła”,
- modernizacja systemu egzaminów zewnętrznych, w celu dostosowania do nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego i zorientowania na ocenę kompetencji kluczowych: rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach, prace nad nowelizacją ustawy o systemie oświaty, w zakresie oceniania uczniów,

- indywidualizacja procesu kształcenia: realizacja rozwiązań prawnych przyjętych w latach 2007-2013, wzmocnienie działania poradni psychologiczno-pedagogicznych, realizacja projektów dotyczących edukacji dzieci niepełnosprawnych, indywidualizacji procesu nauczania i wychowania, dostosowania egzaminów do potrzeb uczniów niepełnosprawnych,
- stworzenie modelu pracy z uczniem szczególnie zdolnym: indywidualizacja programu nauczania, realizacja dodatkowych zajęć edukacyjnych rozwijających zainteresowania i uzdolnienia uczniów, zgodnie z rozwiązaniami prawnymi przyjętymi w 2012 r., realizacja programu „Opracowanie i wdrożenie kompleksowego systemu pracy z uczniem zdolnym” (2010-2014),
- stworzenie nowego modelu kształcenia i szkolenia zawodowego: monitorowanie wdrażania nowej podstawy programowej kształcenia w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, nowe materiały dydaktyczne, opracowanie programu szkolenia doradców zawodowych oraz innych osób realizujących zadania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego w gimnazjach,
- stworzenie nowego modelu kształcenia nauczycieli: wdrożenie nowych standardów kształcenia, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela,
- zwiększenie atrakcyjności zawodu nauczyciela, poprawa jakości pracy: prace nad nowelizacją ustawy – Karta Nauczyciela,
- wprowadzenie nowego systemu wsparcia szkoły i doskonalenia systemu kontroli jakości kształcenia: nowelizacja przepisów dotyczących nadzoru pedagogicznego oraz organizacji kuratorów oświaty, szkolenia dla pracowników systemu oświaty,
- wzmocnienie funkcji socjalnej i wczesno-interwencyjnej szkoły: realizacja przez gminy przepisów dotyczących pomocy materialnej dla uczniów, ze środków przekazanych przez budżet państwa, program „Wyprawka szkolna”, zasiłki losowe i celowe dla uczniów oraz wyjazdy terapeutyczno- edukacyjne w związku z wystąpieniem na dużą skalę groźnych zjawisk atmosferycznych,
- rozwój postaw prozdrowotnych i prośrodowiskowych: realizacja Programu ograniczania zdrowotnych następstw palenia tytoniu w Polsce, Narodowego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na lata 2011-2015, projektów „Edukacja, promocja i profilaktyka w kierunku zdrowia jamy ustnej skierowana do małych dzieci, ich rodziców, opiekunów i wychowawców”, „Zapobieganie nadwadze i otyłości oraz chorobom przewlekłym poprzez edukację społeczeństwa w zakresie żywienia i aktywności fizycznej” oraz „Profilaktycznego programu w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych”.

AD. 3.1-3.3

2. Nadzór samorządów lokalnych przez administrację rządową:

- Minister Pracy i Polityki Społecznej monitoruje działania samorządów w ramach Krajowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Nadzór pełni wojewoda, który ocenia lokalne programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Wnioski wykorzystywane są do poprawy programów i sposobów ich wdrażania.
- Minister Edukacji Narodowej nadzoruje działalność kuratorów oświaty. Zadania dotyczące administrowania i finansowania przedszkoli, szkół i placówek oświatowych należą do samorządu terytorialnego. Nadzór nad jego działalnością z punktu widzenia legalności sprawuje wojewoda, a w zakresie gospodarki finansowej regionalne izby obrachunkowe.

3. Wojewodowie mają prawo stwierdzenia nieważności uchwały lub zarządzenia organu gminy, powiatu, województwa na podstawie:

- ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- ustawy z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym,
- ustawy z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa.

AD. 7.3

4. Działania w zakresie przeciwdziałania agresji i nietolerancji wobec cudzoziemców realizowane są na szczeblu województw. Przykład – działania Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w 2015 r.:

- konferencja dla wizytatorów, dyrektorów szkół, nauczycieli i rodziców,
- kampania edukacyjna na rzecz podniesienia świadomości w zakresie przeciwdziałania agresji, nietolerancji w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjach, szkołach ponadgimnazjalnych,
- doskonalenie zawodowe nauczycieli, pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych: ankieta na temat potrzeb szkoleniowych w zakresie umiejętności pracy z dziećmi z mniejszości narodowych, rasowych, wprowadzenie problematyki przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji do programu doskonalenia zawodowego nauczycieli.

5. Do funkcjonariuszy Policji i SG skierowany jest „Program zwalczania przestępstw na tle nienawiści funkcjonariuszy organów ochrony porządku publicznego” (LEOP): podniesienie kompetencji policjantów w zakresie prowadzenia czynności w przypadku zaistnienia przestępstw z nienawiści, postępowania z ofiarami oraz uwrażliwienie funkcjonariuszy na kwestie dyskryminacji poprzez szkolenia policjantów z komend wojewódzkich i Komendy Stołecznej oraz szkół Policji; przeszkoleni realizowali szkolenia kaskadowe w jednostkach terenowych Policji. Od 2006 r. przeszkolono 77.000 osób.

AD. 8

6. Zakres zbieranych danych o zdarzeniach nadzwyczajnych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych – wypadki: śmierci dziecka lub innej osoby, ciężkiego uszkodzenia ciała, buntu, zbiorowego wystąpienia, samobójstwa, próby samobójczej, groźnego zakłócenia porządku i bezpieczeństwa, zgwałcenia, znęcania się, ucieczki, zakazanego karanie, poniżającego lub nieludzkiego traktowania, zastosowania środków przymusu bezpośredniego. Od 1 kwietnia 2014 r., zgodnie z prośbą RPO zbierane są dane o następujących wypadkach: zgonie dziecka lub innej osoby, samobójstwach, zgwałceniach, pobiciach skutkujących ciężkim uszczerbkiem na zdrowiu.

AD. 9.1

7. Wnioski z badania postrzegania przez dzieci przemocy w rodzinie i możliwości uzyskania pomocy, przeprowadzonego w 2014 r., w ramach projektu „Rodzina polska – wolna od przemocy”:

- przemocy może doświadczać 6% respondentów (możliwe pewne niedoszacowanie),
- najczęściej wymieniano przemoc fizyczną (31%), zaniedbanie (19%), przemoc psychiczną (11%), najrzadziej przemoc seksualną (4%),
- 89% respondentów nie doznało przemocy w rodzinie,
- 32% respondentów zna przynajmniej jednego kolegę/koleżankę, ofiarę przemocy, 24% było przekonanych, że w ich otoczeniu nie ma ofiar przemocy w rodzinie,

- respondenci, którzy doświadczyli przemocy, pomocy szukali u nauczycieli, wychowawców, pedagogów/psychologów szkolnych, lekarzy, pielęgniarek przyjaciół, rodziny, osób bliskich.

8. Efekty realizacji Krajowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na lata 2006-2016:

- upowszechnienie problematyki przemocy w rodzinie,
- rozpoczęcie publicznej debaty dotyczącej „zerowej tolerancji” przemocy w rodzinie,
- zwiększenie świadomości w kwestii powiadamiania wyspecjalizowanych służb o przemoc w rodzinie,
- zmiany mentalności jeśli chodzi o stosowanie kar cielesnych.

9. Program „Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”:

- intensyfikacja działań w celu poprawy sytuacji rodzin zagrożonych przemocą,
- intensyfikacja pomocy dzieciom z rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą,
- zwiększenie dostępności świadczeń,
- dostosowanie infrastruktury pomocowej do potrzeb osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

10. Program „Monitorowanie Losów Dziecka – standard postępowania pracowników socjalnych – narzędzie służące ochronie dzieci przed przemocą w rodzinie”:

- opracowanie standardu monitorowania losów dziecka zagrożonego przemocą,
- 4 makroregionalne seminaria w sprawie projektu standardu, opracowanie ostatecznej wersji standardu,
- upowszechnienie standardu w 3.000 placówek realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

11. Działania policji na szczeblu lokalnym – przykład: w ramach programu „NIE dla przemocy, TAK dla mocy” (2014 r., województwo lubuskie) funkcjonariusze Policji podjęli kwestię rozpoznawania przemocy w rodzinie oraz szukania pomocy, pozytywnych wzorców życia rodzinnego. W szkołach ponadgimnazjalnych zorganizowano konkurs na spot filmowy.

AD. 9.4

12. Program „Bezpieczna i przyjazna szkoła” na lata 2014-2020 obejmuje, między innymi:

- wzmocnienie bezpieczeństwa w szkole,
- rozwiązywanie sytuacji konfliktowych, przeciwdziałanie przemocy,
- przeciwdziałanie uzależnieniom (alkohol, narkotyki, środki zastępcze tzw. dopalacze, leki wydawane bez recepty, tytoń, gry komputerowe, internet).

13. Program przewiduje, między innymi:

- programy edukacyjne i profilaktyczne, pomoc psychologiczną,
- opracowanie i stosowanie procedury reagowania w sytuacjach kryzysowych,
- opracowanie zasad współpracy szkoły z policją, strażą gminną i miejską,
- kształcenie nauczycieli, konferencje, w tym „Przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej wobec dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole ogólnodostępnej”.

AD. 10

14. Etapy procedury „Niebieskie Karty”:

- Wszczęcie procedury: wypełnienie formularza „Niebieska Karta–A” w obecności rodzica, opiekuna prawnego/faktycznego (jeżeli są podejrzewani o stosowanie przemocy - w

obecności pełnoletniej osoby najbliższej), działania z udziałem dziecka powinny być prowadzone w obecności psychologa, w warunkach bezpiecznych, gwarantujących swobodę wypowiedzi, poszanowanie godności.

- Ofiara przemocy otrzymuje formularz „Niebieska Karta–B” (pouczenie), jeżeli ofiarą jest dziecko, otrzymuje go rodzic, opiekun bądź osoba, która zgłosiła podejrzenie stosowania przemocy.
- Wypełniony formularz „Niebieska Karta–A” przekazywany jest przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego, który następnie przekazuje go członkom zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej. Zespół/grupa decyduje o działaniach skierowanych do osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, osoby stosującej przemoc odra do członków tej rodziny. Działania realizują przedstawiciele jednostek pomocy społecznej, oświaty, ochrony zdrowia, Policji, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, organizacji pozarządowych oraz kuratorzy sądowi, prokuratorzy lub inne osoby działający na rzecz przeciwdziałania przemocy.

AD. 13.1

15. Udzielanie świadczenia zdrowotnego:

- zgoda:
 - przedstawiciela ustawowego,
 - dodatkowo zgoda pacjenta, jeżeli ukończył 16 lat,
- bez zgody: pacjent wymaga niezwłocznej pomocy, a ze względu na stan zdrowia lub wiek nie może wyrazić zgody i nie ma możliwości porozumienia się z jego przedstawicielem ustawowym lub opiekunem faktycznym,
- uprzednia zgoda sądu:
 - brak przedstawiciela ustawowego lub porozumienie się z nim jest niemożliwe,
 - pacjent, który ukończył 16 lat, sprzeciwia się czynnościom medycznym,
 - przedstawiciel ustawy nie wyraża zgody.

16. Zabieg operacyjny albo zastosowanie metody leczenia lub diagnostyki stwarzającej podwyższone ryzyko:

- zgoda:
 - przedstawiciela ustawowego,
 - dodatkowo zgoda pacjenta, jeżeli ukończył 16 lat,
- uprzednia zgoda sądu:
 - pacjent nie ma przedstawiciela ustawowego lub porozumienie się z nim jest niemożliwe,
 - przedstawiciel ustawy nie zgadza się na czynności niezbędne do usunięcia niebezpieczeństwa utraty życia lub ciężkiego rozstroju zdrowia,
- bez zgody sądu: zwłoka grozi niebezpieczeństwem utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia. O wykonanych czynnościach lekarz niezwłocznie informuje przedstawiciela ustawowego lub sąd.

17. Przyjęcie do szpitala psychiatrycznego:

- zgoda:
 - przedstawiciela ustawowego,
 - dodatkowo wymagana zgoda pacjenta, jeżeli ukończył 16 lat,
 - zgoda sądu gdy sprzeczne oświadczenia pacjenta i przedstawiciela ustawowego,
- bez zgody: zachowanie pacjenta wskazuje, że z powodu choroby psychicznej zagraża bezpośrednio własnemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób. W ciągu 72 godzin od przyjęcia szpital zawiadamia sąd, który przeprowadza postępowanie dotyczące przyjęcia do szpitala. Sąd może rozpoznać sprawę również:

- na wniosek pacjenta, jego przedstawiciela ustawowego, małżonka, krewnych w linii prostej, rodzeństwa bądź osoby sprawującej nad nim opiekę,
 - z urzędu,
- uprzednia zgoda sądu: zachowanie pacjenta wskazuje, że nieprzyjęcie do szpitala spowoduje znaczne pogorszenie stanu zdrowia psychicznego, bądź pacjent jest niezdolny do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, a uzasadnione jest przewidywanie, że leczenie przyniesie poprawę stanu zdrowia. O przyjęciu do szpitala orzeka sąd, na wniosek krewnych w linii prostej, rodzeństwa, przedstawiciela ustawowego lub osoby sprawującej faktyczną opiekę.

18. W razie przyjęcia do szpitala psychiatrycznego bez zgody pacjenta, nie później niż w ciągu 48 godzin od zgłoszenia musi on być wysłuchany przez sędziego. Przed wydaniem postanowienia sąd jest obowiązany uzyskać opinię jednego lub kilku lekarzy psychiatrów. Sąd zawiadamia prokuratora o potrzebie wzięcia udziału w postępowaniu, jeżeli uzna to za konieczne. Sąd może przeprowadzić rozprawę w szpitalu. Jeżeli pobyt w szpitalu jest oczywiście bezzasadny, sąd zarządza natychmiastowe wypisanie ze szpitala.

AD. 15

19. Przerwanie ciąży u małoletniej wymaga zgody jej przedstawiciela ustawowego. W przypadku małoletniej:

- powyżej 13. roku życia wymagana jest również jej zgoda,
- poniżej 13. roku życia wymagana jest zgoda sądu opiekuńczego, małoletnia ma prawo wyrażenia opinii.

AD. 16.1

20. Udzielanie pomocy w formie posiłku oraz dożywianie dzieci realizowane jest przez gminy, przy wsparciu budżetu państwa. W latach 2014–2020 wdrażany jest program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

21. Realizowany jest program UE „Pomoc żywnościowa 2014-2020”, polegający na udzielaniu wsparcia osobom najbardziej potrzebującym (bezpłatnie – artykuły spożywcze, posiłki).

AD. 16.2

22. Nowelizacje ustawy o świadczeniach rodzinnych:

- 2011: zmiana zasad ustalania dochodu, na podstawie którego ustalane jest prawo do zasiłku rodzinnego,
- 2012:
 - nowe świadczenie – specjalny zasiłek opiekuńczy, udzielany pod warunkiem rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym, za osoby pobierające świadczenie opłacane są składki na ubezpieczenia emerytalne oraz zdrowotne,
 - zmiana zasad przyznawania świadczenia pielęgnacyjnego: świadczenie przysługuje, jeżeli niepełnosprawność powstała do ukończenia 18. roku życia lub, w przypadku nauki w szkole lub w szkole wyższej, do ukończenia 25. roku życia
 - podniesienie wysokości świadczenia pielęgnacyjnego.
- 2014: zmiana wysokości świadczenia pielęgnacyjnego, terminy kolejnych podwyżek świadczenia, od 2017 r. świadczenie będzie waloryzowane co roku.

AD. 17

23. Rozpatrując wniosek o umieszczenie dziecka bez opieki w strzeżonym ośrodku, sąd, kierując się jego dobrem, uwzględnia stopień rozwoju fizycznego i psychicznego dziecka,

cechy osobowości, okoliczności zatrzymania oraz warunki osobiste przemawiające za umieszczeniem w strzeżonym ośrodku.

24. W celu zapewnienia jak najlepszych warunków bytowych oraz zagwarantowania realizacji obowiązku szkolnego przez dzieci, określono profile strzeżonych ośrodków ograniczając pobyt dzieci pod opieką wyłącznie do strzeżonych ośrodków w Kętrzynie oraz Białej Podlaskiej (ośrodki o profilu rodzinnym), a w przypadku braku wolnych – w strzeżonym ośrodku w Przemyśle (profil ogólny dla dzieci poniżej wieku szkolnego). Dzieci bez opieki umieszcza się wyłącznie w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Kętrzynie.

25. Realizacja obowiązku szkolnego odbywa się w ramach indywidualnego programu nauczania. Nauczyciele z lokalnych szkół prowadzą zajęcia szkolne w oparciu o podstawę programową kształcenia ogólnego. Dyrektorzy wyznaczonych szkół przeprowadzają kwalifikację uczniów do udziału w zajęciach na odpowiednim poziomie nauczania. Zajęcia lekcyjne obejmują naukę języka polskiego z elementami podstaw matematyki, geografii oraz przyrody. Dodatkowo dzieci mogą uczestniczyć w zajęciach dydaktyczno–wychowawczych, rekreacyjno–sportowych oraz nauczania języka polskiego, angielskiego lub rosyjskiego, prowadzonych przez pracowników strzeżonego ośrodka. MSW zwróciło się do MEN o rozważenie podjęcia dodatkowych działań, mających zapewnić jak najlepszy dostęp do edukacji oraz dostosowanie wymagań do potrzeb i realnych możliwości dzieci przebywających w strzeżonych ośrodkach, biorąc pod uwagę specyfikę, krótkotrwały charakter oraz cel takiego pobytu, trudności z zaklasyfikowaniem do odpowiedniego poziomu edukacyjnego oraz brak ciągłości nauczania, zróżnicowanie językowe i kulturowe dzieci.

26. Projekt nowelizacji ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw – nowe rozwiązania stosujące się do dzieci:

- rozpatrywanie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej w trybie przyspieszonym, składanie wniosku oraz deklaracji zamiaru złożenia takiego wniosku przez cudzoziemca w imieniu dziecka, w tym przysposobionego, niepozostającego w związku małżeńskim; wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej złożony przez dziecko bez opieki będzie można rozpatrywać w trybie przyspieszonym tylko, gdy dziecko będzie stanowiło zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa lub porządku publicznego lub było z tego powodu w przeszłości wydalone z Polski,
- niezwłocznie po otrzymaniu wniosku o udzielenie dziecku bez opieki ochrony międzynarodowej, podjęcie działań w celu odnalezienia jego krewnych oraz pomoc w nawiązaniu kontaktu z międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi i zainicjowaniu poszukiwań krewnych,
- w imieniu dziecka bez opieki wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej będzie mógł złożyć kurator, przedstawiciel organizacji międzynarodowej lub pozarządowej zajmującej się udzielaniem pomocy cudzoziemcom,
- w przypadku braku jednoznacznego wyniku badania lekarskiego mającego wskazać, czy badany wnioskodawca jest pełnoletni, wnioskodawca uznany będzie za małoletniego,
- zaświadczenie tożsamości będzie można wydać na wniosek rodzica jego dziecka, które ukończyło 6 rok życia, co ułatwi dostęp do systemu edukacyjnego,
- ustanowienie przez sąd kuratora reprezentującego dziecka bez opieki będzie następować niezwłocznie, nie później niż w ciągu 3 dni od otrzymania wniosku,
- jeżeli wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej dotyczyć będzie osoby, która może wymagać szczególnego traktowania, w szczególności dziecka, Szef UdsC oceni, czy wymaga takiego traktowania w postępowaniu w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej lub w zakresie pomocy socjalnej,

- przy udzielaniu dziecku pomocy socjalnej brana będzie pod uwagę potrzeba ochrony jego interesów, w tym możliwość połączenia rodziny, dobro dziecka i rozwój społeczny, względy bezpieczeństwa i ochrony, zwłaszcza gdy dziecko mogło być ofiarą handlu ludźmi, opinia dziecka, odpowiednio do jego wieku i dojrzałości.

27. Ponieważ ustawa o cudzoziemcach i ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie zawierają definicji osób wymagających szczególnej troski i nie określają metod ich identyfikacji, opracowany został algorytm postępowania SG z cudzoziemcami należącymi do grupy osób objętych szczególną troską. Osoby objęte szczególną troską obejmuje osoby, które z uwagi na stan zdrowia lub szczególną sytuację osobistą wymagają szczególnego traktowania, w tym dzieci bez opieki.

28. Projekt „Programu wsparcia cudzoziemców oczekujących na powrót” przewiduje wsparcie w formie pakietu pomocy socjalno-bytowej (zakwaterowanie, wyżywienie, opieka medyczna, podstawowe zestawy sanitarno-higieniczne, wyznaczenie koordynatora projektu oraz opiekunów poszczególnych osób). Program obejmować będzie dodatkowo osoby pochodzące z państw, do których, zgodnie z zaleceniami UNHCR, powroty zostały wstrzymane z uwagi na niestabilną sytuację polityczną.

29. UdsC nawiązał współpracę z Fundacją Dzieci Niczyje, której celem jest opracowanie zasad ochrony dzieci przebywających w ośrodkach dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz ich wdrożenie w ośrodkach dla cudzoziemców w Lininie i Dębaku. Opracowane zostaną standardy ochrony dzieci przed krzywdzeniem, procedury interwencji, podręcznik dla realizatorów polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem oraz materiały informacyjne dotyczące zjawiska przemocy. Planowane jest organizowanie spotkań informacyjnych dla pracowników ośrodków i cudzoziemców oraz dyżurów z udziałem prawnika i psychologów.

30. Dane statystyczne

Dzieci objęte wnioskami o status uchodźcy

Wiek	2012		2013		2014	
	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
0-13	1.835	1.995	3.310	3.615	1.495	1.490
14-17	200	2.65	300	340	150	210

Dzieci bez opieki umieszczone w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

	dziewczynki	chłopcy
2012	0	8
2013	4	22
2014	1	24

Większość umieszczanych w placówkach to osoby w wieku 16-17 lat.

AD. 18.2

31. Przedszkola i szkoły podstawowe z oddziałami przedszkolnymi, w których są dzieci romskie

	Liczba placówek	Liczba dzieci romskich
2012	114	289
2013	105	286
2014	107	337

AD. 19.1

32. Działania w ramach „Krajowego planu działań przeciwko handlowi ludźmi na lata 2013-2015”:

- 2014 r.:
 - analiza systemu identyfikacji ofiar handlu ludźmi wśród małoletnich cudzoziemców bez opieki,
 - szkolenie pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych z Warszawy na temat ochrony małoletnich cudzoziemców bez opieki, potencjalnych ofiar handlu ludźmi,
 - projekt nowego „Algorytmu postępowania funkcjonariuszy organów ścigania w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi”, wejście w życie - II kwartał 2015 r.,
 - specjalistyczny kurs dla Policji z zakresu zapobiegania przestępstwom handlu ludźmi i ich zwalczania,
 - kampania informacyjna Policji „Nie odwracaj wzroku – bądź świadomy i reaguj na przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci w turystyce”, utworzenie platformy internetowej do zgłaszania przypadków komercyjnego wykorzystywania seksualnego dzieci (www.stopseksurystyce.fdn.pl),
 - utworzenie w KGP wydziału do walki z handlem ludźmi zajmujący się handlem ludźmi i przestępstwami z nim związanymi, w tym pedofilią, pornografią dziecięcą, nielegalną adopcją. Wydział stworzył dwa nowe kanały komunikacji w walce z handlem ludźmi (e-mail i infolinia telefoniczna), umożliwiające przekazywanie, również anonimowo, informacji o przypadkach handlu ludźmi, pedofilii, pornografii dziecięcej.
- 2015 r.: szkolenia funkcjonariuszy Policji.

AD. 19.2

	Przestępstwa stwierdzone	Pokrzywdzeni małoletni	Wnioski o objęcie aktem oskarżenia
Artykuł 202 §2 Kk – prezentowanie, rozpowszechnianie i udostępnianie treści pornograficznych małoletniemu poniżej 15 roku życia ¹			
2011	377	1.316	75
2012	231	860	66
2013	152	116	91
Artykuł 202 §3 Kk – produkowanie, utrwalanie, rozpowszechnianie lub publiczne prezentowanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego poniżej 15 roku życia			
2012	1.309	18	1.090
2013	1.857	536	1.809
2014	2.181	1.480	40
Artykuł 202 §4 i 4a Kk – utrwalanie, sprowadzanie i przechowywanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego poniżej lat 15			
2012	284	72	174
2013	425	139	339
2014	504	450	86
Artykuł 189 ^a Kk – handel ludźmi			
2012	61	0	59
2013	186	9	99
2014	76	1	15
Artykuł 211 ^a Kk – handel ludźmi – nielegalna adopcja			
2012	1	0	1
2013	2	0	2
2014	9	1	2

¹ Postanowienie uchylone na mocy nowelizacji Kodeksu karnego w 2014 r.

Prawomocnie skazani

Rodzaje przestępstw	2012	2013	2014
Art.202 §2 Kk	16	14	18
Art.202 §3 Kk	50	55	35
Art.202 §4 Kk	12	12	7
Art.202 §4a Kk	98	82	79
Art. 202 § 4b Kk	1	3	1
Art. 189 ^a § 1 Kk	16	12	9
Art. 189 ^a § 2 Kk	0	0	0
Art. 211 ^a Kk	0	3	0

AD. 20.1

33. Postępowanie w sprawie nieletnich, zapobiegające przedłużonemu pobytowi nieletnich w policyjnych izbach dziecka:

- Umieszczanie oraz przebywanie dziecka w policyjnych izbach dziecka: Policja lub Straż Graniczna może zatrzymać, a następnie, jeżeli jest to konieczne ze względu na okoliczności sprawy, umieścić w izbie nieletniego, co do którego istnieje podejrzenie, że popełnił czyn karalny, że będzie się ukrywał lub zacierał ślady albo gdy nie można ustalić jego tożsamości. W izbie można również umieścić nieletniego zatrzymanego w trakcie samowolnego pobytu poza schroniskiem dla nieletnich albo poza młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym lub zakładem poprawczym, nie dłużej niż na 5 dni. Ponadto, w izbie można umieścić nieletniego na czas uzasadnionej przerwy w konwoju albo w doprowadzeniu, lecz nie dłużej niż na 24 godziny oraz na polecenie sądu rodzinnego, na czas niezbędny do wykonania określonych czynności procesowych, nie przekraczający 48 godzin.
- Nieletniego należy natychmiast zwolnić i przekazać rodzicom albo opiekunowi, jeżeli ustanie przyczyna zatrzymania, poleci to sąd, w ciągu 24 godzin od zatrzymania nieletniego nie powiadomiono o tym sądu. Nieletniego należy natychmiast zwolnić i przekazać rodzicom albo opiekunowi jeżeli w ciągu 48 godzin od zawiadomienia sądu o zatrzymaniu nie ogłoszono nieletniemu postanowienia o umieszczeniu w schronisku dla nieletnich lub tymczasowym umieszczeniu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, rodzinie zastępczej zawodowej albo w zakładzie leczniczym. Okres 48 godzin, pozostawiony sądowi na analizę materiału dowodowego, przeprowadzenia czynności i wydania decyzji odnośnie celowości umieszczenia nieletniego w schronisku dla nieletnich lub zastosowania innego środka tymczasowego. W przypadku ogłoszenia takiego postanowienia nieletni może przebywać w policyjnej izbie dziecka przez czas niezbędny do przekazania go do właściwej rodziny zastępczej zawodowej lub do właściwego zakładu leczniczego, ośrodka lub schroniska, nie dłużej niż przez dalszych 5 dni.

34. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z 9 lutego 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb:

- zniósł pokoje izolacyjne w policyjnych izbach dziecka,
- określa zasady podejmowania decyzji o rozmieszczeniu nieletnich w poszczególnych sypialniach, biorąc zwłaszcza pod uwagę bezpieczeństwo, skuteczność działań Policji oraz poszanowanie praw dzieci.

35. W policyjnych izbach dziecka:

- dzieci odmiennej płci umieszcza się oddzielnie,

- dziecko nie umieszcza się w sypialni z pełnoletnim,
- dziecko będące w stanie wskazującym na spożycie alkoholu umieszcza się oddzielnie od dzieci, które nie znajdują się w takim stanie,
- dziecko będące pod wpływem środków odurzających lub substancji psychotropowych albo środków zastępczych umieszcza się oddzielnie od dzieci, które nie znajdują się pod wpływem takich środków lub substancji,
- dziecko stwarzające zagrożenie dla zdrowia lub życia własnego lub innej osoby nie umieszcza się w sypialni, w której przebywają inne dzieci,
- dziecko wykazujące objawy choroby zakaźnej umieszcza się w izolatce sanitarnej lub sypialni dla dzieci, w której nie przebywają inne dzieci i niezwłocznie informuje się o tym lekarza.

AD. Część II (e)

36. Karta Dużej Rodziny: zniżki lub ulgi mogą oferować instytucje podległe właściwym ministrom, albo przedsiębiorcy prywatni:

- na mocy ustawy o Karcie Dużej Rodziny:
 - ulgi w przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego dla rodziców i małżonków rodziców,
 - ulgi w opłacie paszportowej dla dzieci oraz rodziców i małżonków rodziców,
 - bezpłatny wstęp do parków narodowych,
- na mocy umów w sprawie przyznania uprawnień członkom rodzin wielodzietnych, przez:
 - instytucje publiczne kulturalne i sportowe,
 - Spółki Skarbu Państwa związane z sektorem publicznym, świadczące usługi turystyczno-rekreacyjne,
 - przewoźnicy kolejowi,
 - podmioty niepubliczne z branży: spożywczej, chemicznej, odzieżowej, medycznej, bankowo-ubezpieczeniowej, paliwowej, księgarskiej, telekomunikacyjnej, turystycznej, kulturowej, usługowej (fryzjerstwo, doradczo-prawnicze, motoryzacyjne, opieka nad dziećmi, kursy językowe, usługi komputerowe).

37. Beneficjentami Karty Dużej Rodziny są mieszkający w Polsce członkowie rodziny wielodzietnej, to jest rodzic (rodzice), jego małżonek/ka mający na utrzymaniu co najmniej troje dzieci w wieku:

- do ukończenia 18 roku życia,
- w przypadku, gdy dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej, do ukończenia 25 roku życia,
- bez ograniczeń wiekowych, w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

Prawo posiadania Karty Dużej Rodziny mają osoby sprawujące rodzinne formy pieczy zastępczej (rodzice zastępczy, osoby prowadzące rodzinny dom dziecka).

38. Podmiot, który oferuje ulgi i zniżki, ma prawo posługiwania się w materiałach informacyjnych i reklamowych znakiem „Tu honorujemy Kartę Dużej Rodziny”. Miejsca, w których przysługują zniżki lub ulgi oznaczone są tym specjalnym znakiem. Na stronie internetowej MPiPS: www.mpips.gov.pl oraz na stronach: www.rodzina.gov.pl i www.empatia.mpips.gov.pl zamieszczony jest wykaz zniżek lub ulg, które przysługują posiadaczom Karty Dużej Rodziny.

39. Przy Ministrze Pracy i Polityki Społecznej powstał Zespół do spraw propagowania samorządowych Kart Dużych Rodzin, którego zadaniem było upowszechnianie Karty Dużych

Rodzin w samorządach. Zespół przygotował poradnik zawierający wykaz dobrych praktyk w zakresie wdrażania Karty Dużej Rodziny w samorządach.

40. Realizowany jest projekt „System ulg i bonifikat skierowanych do rodzin wielodzietnych, certyfikowany spersonalizowaną, bezpieczną Kartą Dużej Rodziny” - system teleinformatyczny usprawni współpracę organów administracji państwowej, zaangażowanych w realizację zadań wynikających z ustawy o Karcie Dużej Rodziny oraz umożliwi członkom rodzin wielodzietnych elektroniczną obsługę spraw dotyczących przyznania Kart Dużej Rodziny.